

BU SAYIDA :

Meçhul askere!

1914 Umumi harbinde

Şairi : Mithat Cemal

Türk ruhu

Yazan :
Dr. Mustafa Hakkı Akansel

Yeni keşifler

Yazan :
Prof. Salih Murad Uzdilek

İrk Tesalübü ve İstıfa bahsi

Yazan : Dr. Haydar İbrahim

İlm kahramanları	Orhan Seyfi Orhon
Düşünceler	İsmail Hâmi Danişmend
Mehterhane	Hasan Adnan Giz
Akşam (şîir)	Halide Nusret Zorlutuna
Bahara şîir (şîir)	Halim Yağcıoğlu
Dâvalarımız	**
Görüşler	O. S. O.
Rüya (şîir)	Leman Çiçekdağı
Yavuz Selim ve İbni Kemal	Enver Behnan Şapolyo
Pamuk	Mahmut Eren
Delhiden Üsküdar	Barkın
Büyük Şehir (tiyatro tenkidi)	D. A.
Çocuk adam (millî roman)	Orhan Seyfi Orhon

Sayı: 80

Kuruş 15

HAFTALIK

FİKRİ VE SANAT

Millî Piyango

Talihinizi deneyiniz! Kimbilir, belki de bu seferki piyango'nun en talihli adamı sizsiniz? Büyük ikramiyeyi kazanmak için bir bilet almakla herkes kadar siz de büyük ikramiyeyi kazanmak hakkına iştirak ediyorsunuz!

SODALI LİKÖR
İKRAM EDİNİZ

Türk efsaneleri

HÜSEYİN NAMIK ORKUN

Hüseyin Namık Orkun'un uzun, ilmi bir tetkik neticesi bir araya topladığı bu millî Türk efsaneleri bize Türk ruhunu, Türk tarihini tanıttıkları ve bir şiir gibi heyecanla, zevkle okutacaktır. Bu çok kıymetli eser

YENİ ÇIKTI

Fiati : 50 kuruş

Umumi satış merkezi: İstanbul, Ankara caddesi, (Çınaraltı) idarehanesi

Sahibi ve Neşriyat Müdürü:

ORHAN SEYFİ ORHON

Basıldığı yer:

Cumhuriyet Matbaası — İstanbul

ADEMİ İKTİDAR VE BELGEVŞEKLİĞİNE
KARŞI

FORTOBİN

S. ve İ. MUAVENET VEKÂLETİNİN RUHSATINI HAİZDİR
HER ECZANEDE BULUNUR POSTA KUTUSU 228

REÇETE İLE SATILIR

DEVA

K A Ş E L E R İ

Baş, Diş, Nezle, Grip, Romatizma

ve bütün ağrıları derhal keser

Sıhhiye Vekâletinin ruhsatını haizdir. İçerisinde günde 3 kase alınabilir

Konuşmalar

Çınaraltı Kolleksiyonu

(Çınaraltı)nın üçüncü cildi. Koleksiyon için az bir miktar ayırabildiğimizden (Çınaraltı) koleksiyonunu edinebilen okuyucularımıza şimdi müzakerat etmelerini tavsiye ederiz.

Fiatı: 475 kuruş.

Taşa için 15 kuruş posta ücreti alınır.

Adres: İstanbul, Ankara caddesi
(Çınaraltı) idarehanesi.

Japon mucizesi

Dr. MUSTAFA HAKKI AKAN

Japonya'nın bu kadar kısa bir zamanda nasıl kalkındığını, çok fazla bir Ortaçağ giftçi milleti iken dünyanın en kudretli asrı bir devleti, en ileri ağır endüstri milleti haline nasıl geldiğini en yeni vesikalarla tetkik eden bu eser, bizim bun alacağımız dersleri göstermektedir.

Fiatı: 50 kuruş

Herkese lâzımdır!

(1001) çeşit sıhhi ve çok faydalı bilgilerle türlü türlü öğütler ve ilahlar dolu (Lokman Hekim) mecmuasının 7 nci cildi de çıktı. Her cilt (135) kuruştur. İstanbul, Divanyolu No. 104

gildir. Bir eserin aslı varken taklidini okumak? Kendinizden bir şey yaratmaya lışın!

Bay Lütfi Günay :

— (Niğbolu) isimli şiirinizde tarih kalarını bir nesir gibi tekrarlamakla kalmıyorsunuz. Şiirde istenen, vakanın hikâyesi onun bir his, bir heyecan haline gelmesidir. (Onun türküsü) nde güzel şeyler Fakat çok kırık, dökük.

Bay Mustafa Halit Akarca :

— Bir defa, harab zar değil harab Sonra harabazar, hun gibi kelimeleri kullanıyorsunuz? Nazım tekniği ve ahengi kimından da kusurlar var. Bunları tamamlamaya çalışmalısınız.

zel. Yalnız küçük bir değişiklik yapmamıza müsaade edin. (Koşma) tarzında yazdığımız bu manzumenin kafiyesi (Güllene dursun - sallana dursun) şeklinde devam ediyor. Dördüncü kıtanın, bu kafiye ile bağlanacak üç üst mısramı buna çok yakın (sislene gelmiş - süsüne gelmiş...) tarzında yapmak kulağa hoş gelmiyor. Bunun siz de farkına varabiliriniz ve pek kolaylıkla bu benzerliği kaldırmak için :

Dağların başları sislene gelmiş yerine :

Dağların başından sis eksik olmaz! diyebilirsiniz. Biz de böyle yaptık.

(Horozumun ötüşi) mevzu itibarıyla orijinal. Fakat maalesef muvaffak değil.

Şiirleriniz, basılmadığı için bize güvenmeyin. Bakınız, bu seferki şiirinizi, sizi hiç tanımadığımız halde beğendik. Memnuniyetle basacağız ve sizi bu şiiri yazdığınızdan dolayı ayrıca da tebrik ederiz. Demek ki öbürlerini basmamakta da hiç bir kötü niyetimiz yokmuş. Şayet kıymetini anlıyamamışsak, ne yapalım, elimizde kendi zevkimiz ve kendi anlayışımızdan başka bir ölçümüz yok ki...

Bay A. S. Fatsalı :

— Şiirlerinizde parça parça güzel yerler var. Fakat bir bütün halinde mükemmel değil. Kelimeleri geliş güzel kullanmayın. Şiirde kelime, bir fikri söylemek için basit bir vasıta değil, bir-musiki unsurudur. Bunların yarıyana gelmesinden bir sanat eseri meydana gelecek. Bunun bir de mimarisi vardır, ona şiirin şekli tarafı diyoruz: Gönderdiğiniz manzumelerde bu bakımdan da bazı ihmallar var. Meselâ: Çiçeklerle elemeler kafiye değildir. Bize cevap için pul göndermeyin. Mektupla cevap vermeğe vaktimiz yok. Mecmuadaki cevaplar için de pul istemeyiz!

Bay O. Şevket Düşen :

— Gurbet, güzel değil. Bu şiirin bütün ruhu sonunda olmak lâzım. Halbuki en zayıf tarafı da sonu. Güzel şiirlerinizi bekleriz.

Bay Süha Antuş :

— Atsız cevapınızı kendisine vereceğiz. O, size belki fikirlerini izah eder. Fakat siz daha çok genişsiniz. Pek zeki olduğunuz belli. Yalnız bu zekânızı şimdiden böyle şeylerle israf etmeyin!

Bay Necip Pehlivan :

— Edebiyatta pastiş makbul bir şey de-

Bay İlhan Geçer :

— (Gözlerin) isimli şiiriniz güzel. Yalnız bu şiirin nekaratı olan :

Kahve rengi gözlerin

de kahve rengi tabiri güzel değil! Kahve rengi gözler, hakikaten pek güzel olabilir. Şiirde kahve rengi güzel olmuyor. Hiç olmazsa şuna (koyu elâ) deyiverseydiniz bahsettığınız gözlerin rengine tam uymasa bile şiirin ahengine daha fazla uyardı. Şiirde mevzuun otantik olması şartı değildir. Şiirin güzel olması kâfi.

Bay Edip Cansever :

— Dıraht, işbah, rıkâp gibi ölmüş kelimeler bugünkü şiirde kullanılamaz. Bu kelimelerle ancak eski şiirlere taklidler yazılır, bir de (arkaizm) denen bir şey daha vardır ki, bu da maziye yaşatmak için, o devirlerin bütün rengini ve hâtiyasını taşıyan tarihi kelimeleri kullanmaktır. Siz ne yapmak istiyorsunuz, anlıyamadık?

Bay Cevdet Onay :

— Bir çok noktalarda bahlıyorsunuz. Fakat henüz İstanbul'da da öğretmenlere elbiselik kumaş dağıtılmadı. Fakat muhakkak verilecek. Çarçabuk meyus olmayın. Bizim mesleğimiz nikbin olmak ve bu nikbinliği gençlere aşılamaktır. Biraz mihnet çeksek de zararı yok. Hiç bir mücadele ihtiyacı yoktur.

Bay M. Fahri Aytay :

— (Çocuk Adam) ın Çınaraltı'nda tefrika edilen kısmı, ilk tabında mevcut olmayan, ve sonradan yazılan üçüncü kısımdır. Asıl (Çocuk Adam) ı bu kısım bittikten sonra okumuş olacaksınız. Roman bununla tamamlanacaktır. Bu kitap hakkında, herkes gibi, siz de ancak o zaman hükmünüzü verebilirsiniz. Negrettiğimiz parçaları okuyor musunuz? Bunlar sizi sıkıyor mu?

Bay A. Rıza Dinç :

— Hece vezni kalıplarında doğrudan doğruya 16 lık yoktur. 8, 8 lık vardır. Sonra, epik bir şiir yazmak için sadece tarihî vakaları tekrarlamak da kâfi değildir. Bunları yüksek bir heyecan içinde hatırlamak, renk, ışık ve ses halinde okuyanlara hatırlatmak lâzım. Kendinize şiirin en güç tarafını seçmişsiniz. Muvaffak olmak için çok, çok, çok uğraşmalı!

Bay Ahmet Aslan Ata :

— (Bir bahar sabahı) isimli şiiriniz gü-

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 80

İdare Evi :

Telefon : 22129

İstanbul, Ankara caddesi, Çınaraltı Yayınevi, No. 47

Fiatı: 15 Krs.

3 Nisan 1945

TÜRKÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Cilt : 3

İlim kahramanları

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

Gegen cuma günü, Haydarpaşada, Askerî Veteriner Tababet Okulunda üç ilim kahramanının ihtifali yapıldı. Bunlar, ilim adamlarına yaraşan bir vakar içinde gösterişsiz ve hâdisesiz öldükleri için gazeteci edebiyatında pek az yer tutmuşlardır. İsimlerini tâzimle anacağız: Muallim binbaşı Ahmet, muavini, yüzbaşı Hüdaî. Bu iki zat, hastanede ruam hastalığı üzerinde tetkik yaparken bu tehlikeli hastalığa yakalanıp öldüler. Üçüncüsü yüzbaşı Kemal Cemildir. O da Pariste Pastör Enstitüsünde aynı hastalık üzerinde çalışırken, aynı acıklı, ve aynı şerefli âkibete uğradı.

Kahramanlıkların en güzeli ve belki de en şerefli sonsuz karanlıklarla dolu insan bilgisine bir ışık damlası daha katabilmek için bütün zekâsını, bütün iradesini verdikten sonra hayatını da bu uğurda bağışlamak değil midir?

Bu üç şerefli zabıt, göğsümüzü her zaman kabartacak bir gururla bu yolda yürüdüler. Milletimizle öğündüğümüz zaman biraz da onları hatırlıyacağız. Çünkü büyük millet olmanın sınırları içinde bu türlü faziletler de vardır. Türklerde vatan sevgisi yanında, ondan aşağı kalmıyan bir ilim sevgisi de olduğunu en son misallerile anlatırken bu üç zabıtın adını da anacağız. Onlara (kahraman) demekte mübalâğa görmüyorum.

İnsan dimağı için sonu gelmiyen meghulle mücadele etmek ve bu yolda hayatını vermek de bir kahramanlık değilse, o halde kahramanlık nedir?

Orhan Seyfi ORHON

YENİ ABONE ŞARTLARI (57 den itibaren)
Yıllığı 750, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş.

Ecnabi memlekeler için:
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :

Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :

İdarehanemize gönderilen eserler
neşredilsin edilmesin sahiplerine
iade edilmez. o

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

Türk Ruhu

Yazan : Dr. Mustafa Hakkı Akansel

Şimdi yaşıyan filozofların en büyüklerinden biri olan Hermann von Kayzerling, (Askerî şeref ve haysiyet - L'Honneur militaire) hakkında şu düşünceleri yazmış: (1)

«Harbe asalet veren, karar verirken şahsın vicdanında en mühim âmil olan, (yer yüzünde (ruh) ile en çok dolu (ce qu'il ya sur terre de plus chargé d'âme), en subjektif, en şahsî, en ruhanî olan şey (askerî şeref ve haysiyet) tir. Onun mânası, biricik ve eşsiz (ruh) ile ilgili olmasındadır. Şahsın hiç kıymeti olmadığı bir yerde, şahsı en sonunda harekete getiren, ona kararını verdiren askerî şeref ve haysiyettir. O, izah ve ispat olunamaz. Onun temeli içgüdü (sevki-tabii) değildir. Çünkü, haddi zatinde, onun, kibir ve gurur, izzeti nefis, mal sahibi olmak, âmir olmak gibi içküdülerle ilgisi yoktur. O, akıl ve mantık üzerine de kurulmamıştır. Akıl, benzetmek, mukayese etmek ister. Askerî şeref ve haysiyet ise, benzetiş kabul etmeyen, şerik ve naziri olmayan (L'Incomparable en soi) bir ruh durumudur. O, akla gelebilen her çeşit kıymetlerin üstündedir. Onun mânâsını, başkasının gözüne girmek, gösteri yapmak duygularında da aramak çok yanlış olur. Askerî şeref ve haysiyet duygusu, o kadar saf ve temiz bir tarzda ruhidir ki, yalnız akıl ve mantıkla, veya yalnız içgüdü ile hareket eden devreler ve insanlar, bunun yüksek mânâsını kavramaktan âcizdirler.»

Kayzerlingin bu fikri okununca Türk ruhunun büyüklüğü daha iyi anlaşılır. Çünkü, Türkler, tarihte, askerî şeref ve haysiyete en çok kıymet vermiş olan bir millettir

Türklerin, tarihte büyük imparatorluklar kurmuş olmalarının sebep ve hikmetini, (Daima, daha derin, daha derin anlamak) felsefesinin babası olan Kayzerlingin bu derin düşüncesi pek güzel anlatıyor

Meşhur fikir adamı Oswald Spengler: (Bir milletin ruhu, yaşadığı diyarın aynasıdır) diyor. Kayzerling de: (İnsan, yalnız insan değildir: O, bedeninin çeşitli parçalarıyla, aynı zamanda, hayvandır, nebattır, dağdır, denizdir. Yalnız, o, pek nadiren bunun farkındadır) diyor. Taine de, daha önce, iklimin, muhitin insanlar üzerindeki büyük tesirinden bahsetmişti.

Hüseyin Namık Orkun, 66 sayılı (Çınaraltı) nda, sayın profesör Şemseddin Günaltay'ın, Türk ırkının beşiği olarak, Altay, yani Tanrıdağlarını kabul ettiğini haber veriyordu. Ben de, 61 sayılı (Çınaraltı) nda, Ergenekon efsanesinin (mânâ) sını anlatırken, bundan bahsetmiştim.

Demek ki, (Türk ruhu) ile (Tanrıdağları) arasında sıkı bir ilgi var: Tanrıdağları Türklerin beşiğidir. Türk ruhu, bu dağların daha saf bir tarzda aksettirdiği (Kâinatın Işıkları - Rayons Cosmiques) ile doğmuş, gelişmiş ve çelikleşmiştir.

Türklerin, sakin, vakur, sâkit, akıllı selim ile dolu oluşu, askerî şeref ve haysiyet anlamını derin bir tarzda kavrayışları, hep, o, heybetli, vekarlı, sekinetli Tanrıdağlarının, onların ruhuna bir ayna gibi aksetmiş olmasındandır.

Tanrıdağlarıyla Anadolu aynı kırkinci şimal arz derecesi üstündedir. Rıza Nur, buna: (Türk Mıntakası) adını vermişti. Anadoluda, en çok Tanrıdağlarını andıran yerler, onun, Şark taraflarındaki yüksek yaylalarıdır. Türk ruhunu en saf surette saklamış olan halk buralarda ve öteki yüksek yaylalarda yaşıyan Türklerdir. Onun için, devletin en buhranlı zamanlarında, Türk ruhunun en sadık tercümanı olan Türkler buralarda yaşıyan Türklerdir.

Türk ruhunu en iyi anlamış olan iki büyük yabancı insan vardır: Emsal siz ince ruhlı içli şair Pierre Loti ile,

bu asrın, belki de, en büyük filozofu Hermann von Kayzerling.

Türk ruhunun, beton bin asfalt yollarla, fabrikalarla ilgisi olmayan, onların çok üstünde, eşsiz bir zelliği, bir derinliği, bir heybeti, zamanda, bir sükûnet ve sekineti vardır.

İşte, Pierre Loti, o çok duygusu ile, derhal bunu, ka Onun için, (Beyoğlu) nu bırakıp yünsultan) a gitti ve oralarda raslânûranî yüzü, ruhlarının güzelliği relerinde okunan Türk ihtiyar candan sevdi.

Hakikî ve büyük bir şair bütün bir maddî medeniyetin, bir ruh karşısındaki kıymeti ancak fındır.

İşte, Pierre Loti, Türk ruh Fuzulinin nefis bir şiiri kadar güzel duğunu tâ içinden kavradı, ve için, eserlerinde, bu ruhu terer etti.

Büyük filozof Hermann von Kayzerling de, bahsi geçen eserinde, şöyle yazmış: (Le Turc, si essent noble et généreux) - (2) O dar esaslı bir tarzda asil ve cö olan Türk).

Pierre Loti ve Kayzerling her biri kendi âleminde birer (ku ve insanlığa şeref vermiş olan iki dehannın Türkleri bu kadar candan hetmeleri sebepsiz olmasa gerek!

O sebep şudur: Türkün büyük emsalsiz ruhu!

Dr. Mustafa Hakkı Ak

(1) Kont Hermann von Kayzerling (Méditations Sud - Américaines - C Amerika tefekkürleri). (Albert Béguin'ından Fransızcaya tercümesi, 8 inci 1941: sayfa: 71-72. (kitap 1931 de yazılmış)

(2) Sayfa: 191, satır: 17.

eni keşifler

Yazan :

Prof. Salih Murad UZDİLEK

anımızın en önemli ve büyük enerjilerinden biri olan tayyarecilik hafif, mukavim halitalara lüzum gösteriyor. Kadar bu bakımdan en önemli alüminyum idi. Fakat şimdi alümin-karşısına büyük bir rakip çıktı ki magnezyumdur. Alüminyuma nazaran iki nispetinde hafif olan bu maden tay-endüstrisinde baş tacıdır.

adamları magnezyumu deniz suyu ger membalardan kolay çıkarmak yol-bulmuşlardır. Amerikada 1915 de baş-magnezyum endüstrisi bugün çok bü-ür. Şimdi senelik istihsal, harb baş-olan 1939 senesine nazaran 100 mislini-ır. Yapı işlerinde kullanılan bir me-deniz suyunda büyük mikyasta çıkata-rihte ilk defa görülen hâdiselerden

i kurulmuş olan fabrikaların tu-ı her gün denizden almakta olduk-400,000 ton suyu karışık cihazlardan-lar; şimdilik yalnız magnezyumu ve ayırmakla ıktifa ediyorlar.

rika tayyare endüstrisi tayyareyi n Wright Kardeşlerin zamanından-en 37 sene zarfında yapılan bütün-erin iki mislini bir senede yapabili-re teşkilâtlandırılıyor.

acak ve plâstik maddelerle hafif endüstrilerindeki terakki yardımı-yare mühendisleri 20 tonluk hamule-erikadan kalkıp Avrupaya giden ve dönen tayyarelerin projeleri üze-çalışmaktadır. Bu tayyareler, Atlas

k Okyanuslar üzerinde uçuşan ve blirer dev gibi olan maruf Clipper tay-in dört misli büyüklükte olacaktır.

harbden sonra Avrupa ve bilhassa kımya endüstrisi akla hayret veri-şekil alacak gibi görünüyor. Bugün em kazanmış olan plâstikler, sentetik nitratlar, hidro-karbonlar ve yüksek benzinlerin endüstrisi o kadar ileri ki iki sene evvel bunları düşün-bile. Geçen sene Amerikanın sene-ı tayyare yapılabilmesi imkânsız-ırdı. Bugün bir senede 125,000 tay-ıli isteniliyor. Buna karşı fabrika-verdikleri cevap «Blze malzemeyi Bu kadar tayyareyi yetiştirelim»

ur.

Prof. Salih Murad UZDİLEK

İrk Tesalübü

ve ıstıfa bahsi

Yazan : Dr. Haydar İbrahim

İnsan da, hikmet ve kimyadan mamul bir organizmanın iki ayak üstünde yürüyen ve diğer canlı görünen hilkat mahsulleri gibi yiyip içen, döl veren bir mahlûk olmakla beraber, hayat mücadelesinde sezişi kadar düşüncüsü ile de hâkin ve mütehakkim bir unsurdur.

Dimağ teşekkülü ve tekâmül yürüyüşü ile mahlûkatın eşrefi olmaya cıâden lâıyk ve hakka hitap eden yegâne mütefekkir mevcudiyettir. Bu şerafet ve kudretine rağmen parazit olmak istidadına da maliktir. Parazit, lüzumlu ve faydalı bir tahammür için vasıta olabildiği gibi tahrip etmeğe ve şekil değiştirmeye de âmil oluyor.

Bir nevi parazit ile, (yani maya ile) süt-ten yoğurt, şekerli usarelerden şarap veya sirke yapılıyor. İnsan bünyesine karışan fa-zilet ve asalet muhammirile (ferman) da has ve halis insan meydana geliyor.

Bazı fertler ve kütlelerde görülen asalet ve fazilet insiyakı, çeşeli durumu bu iyi muhammirin mahsulüdür. Süte, yoğurt ya-pan muhammir yerine küf yapan parazit ko-nunca hiç te beklenen ve istenilen netice hasıl olmuyor. Süt bozuluyor ve ekşiyor.

İnsanlarda, ilk hayat hücreesindeki (fer-man) muhammir, fazilet ve asalet müvellidi olmanın bir kıvam ve durumunda ise, insan da bozulmuş ve ekşmiş bir mesne olarak do-ğuyor ve büyüdüğüce o tereddidi evsafını muh-telit suretlerle ızhâr ediyor.

Bu fena muhammirler nedir? Alkolizm, haşış, firengi ve diğer bazı hastalıklar mu-hammirinin nescinde ve vafında bozukluk, eserinde tereddidi ve yorgunluk meydana geti-riyor. Bu malfûm ile tababet bu tereddidi se-broini kaldırmaya uğraşmakta ve muvaffak olacağı da ümit edilmektedir.

Fakat, bir tanesini var ki aksi telâkkiye uğramış ve iyiliği zannedilerek aldanılmıştır. Bu da ırk tesalübü ile ıstıfa yapmak bahsi ve mevzuudur. Halbuki ırk tesalübü, bir ırk-ta ikiliktir. İyi netice yerine ruhi bir hasta-lık tevhit etmeğe müstaittir. Nasıl ki, kan verne ameliyesinde kan gruplarının zıt ol-maması lâzımsa tesalüp için de bu çok mü-him biyoloji noktasına dikkat edilmek gerek-tir. Bunun misalini, büyük milletlerin asır-lar devamınca tarihi seyrlerinde pek güzel mütalâa edebiliyoruz. İşte: Yunanlılar, Ro-malılar, ilâh..

Biz Türklerin de, istilâ devrinden sonra-lara kadar ne kadar saf ve temiz kaldığı-mızı, aramıza parazit unsur karışmadığı müddetçe dünyada cennet aradığımızı ve

dünyayı cennet yapmaya çalıştığımızı bili-yoruz. Bu istilâ zamanımızda memleket fâtî-hi olduğumuz kadar, kalb fâtîhi de olduğ-u-muzu eserlerle öğreniyoruz. Fakat sonraları orduyu tedricen yabancı efrat doldurmuş ve yüksek mansıplar Türk olmaları tarafın-dan zapt ve işgal olundukça, ilk muhammir-de, yabancılar ve hamurumuzda fena taham-mür hasıl olmuştur. İşte, bu yabancılarla olan karabet yüzünden ırk saffetini sarsılmış, ruhlarında tereddidi belirmiştir. Hülâsa, istilâ devri, inhitat için bir mebbe olmuştur.

İrk tesalübünün zahiri küşayışı aldatıcı manzaradadır. Bu suretle yabancı tesalübün ırkın sıhhati ve zekânın tekâmülü için fay-daı olduğu vahimesi meydana almıştır. Hal-buki ilk hayat hücreesindeki vahdet yerine ikilik ve iki yüzlülük kaim olduğu düşünül-memiştir. Bu çiftlikten parazitlerin yetişece-ğine akıl erdirilememiştir.

Parazit ise, kendinden başka her şeyin düşmanıdır. Musallat olduğu uzviyetin özü-nü gürtmek, yüzünü soldurmak cibilliyeti-dir. Beşeriyet arasında parazit ne kadar ço-ğalırsa sürü te o kadar ziyadeleşir. İrkların vahdet ve istiklâline bu yüzden yardım et-mek müstakbel beşeriyet hayatı için pek çok lazımdır.

Fazla ırk tesalübüne maruz kalmış mil-letlerde görülen hâletî ruhiye bu yüzden-dir. Bu gibilere karşı gösterilen sosyal itimat-sızlık, aralarında haddi tabiîsinden fazla pa-razit unsur taşıdıkları içindir. Çünkü bu gi-biler rahat durmazlar. Hicret ve sergüzeşt için yapıp tutuşurlar. Tamah, haset ve hod-binlik ile malûl ve marizdirler.

Bu nevi ruh dalâletini ve insiyak bozuk-luğunu hissedip bildikleri için daima fena bir âkibete muntazir ve öylece tedarikli bulunur-lar. Halbuki temiz ırklar bu vahimeden beri-dihler. Kendi yurtlarını vatan bilmişler, onun için semahatle kan dökmüşlerdir. Emre itaat, ananeye mutavaat kanundur. Hırs ve haset menfur addedilmiş, hakka rıza mergup tanın-mıştır. Rikkat hissi, gımayı tabî, mevrustur. Allah'tan korkar, muhasebe-i âmalını kendi yapar. Yalnız yaşadığı toprağın eri ve efen-disi olmak ister. Hür ve serâzat bir millet olarak yaşamak ister. Sebepsiz yere başka-larının hürriyetine ve hayatına karışmaz.

Eğer, ıstıfa istiyorsak kendi aramızda, aynı ırk muhammirile hamurumuzu çapala-mak lazımdır. Cisimde ve ruhta ikilik yapan ve parazit envamı çoğaltan yabancı tesalüp-ten sakınmak gerekir.

Dr. Haydar İbrahim

DÜŞÜNCELER

Yazan :

İsmail Hami Danişmend

Bazı nükteleri anlamamak nüktedanlıktır.

★

İnsan bir çok şeyleri yapmadığı için yapamaz.

★

Kadının kuvveti zaafında, zaafı kuvvetindedir.

★

Şu zavallı mazi ile biçare istikbale izafe edilmeyen şey yoktur!

★

Kalem kılıçtan keskindir.

★

Paranın çokluğu da ahlâk bozar, yokluğu da.

★

Kendi kendine benzeyen kaç kadın gör-dünüz?

★

İnsan gözünden ziyade kulağına inanır.

★

Tarihi küçük milletlerin rubu da küçüktür.

★

Tevazu fert için meziyet, millet için kusurdur.

★

Erkek mantığı ile kadın mantığı arasındaki fark, fülle karanfil arasındaki farktan biraz daha fazladır!

★

Tarihteki portrelerin kimi ağırandisman, kimi minyatürdür.

★

Dünyada vicdan azabı bilmiyen iki kişi vardır: En temiz insanla en pis herif!

★

Geçen gün kırdı gezerken (Tarih Dede) ye rasgeldim: Hiç resmine benzemiyor!

★

Kadın için sene başka, yaş başka.

★

Ateşin sıcaklığı vücudu, rengi gözü, çıtırtısı kulağı ısıtır.

★

Öyle namuslar vardır ki fırsat düşmediği için bozulmamıştır.

MEHTERHANE

Eski Türk Ordularında Askerî Mızıkâ

Yazan : Hasan Adnan GİZ

Bir Fransız şairi aşksız hayatı mızıkasız harbe benzetir. Bu yıl Almanların Ruslara karşı bir kaç kere bando ile hücum ettiğini duymuştuk. Savaş tarihinin en eski yoldaşı olan Türkler, ilk çağlarda bile ordularında askerî mızıkalar bulundurlardı. Zaten ilk atalarımız muslikiye çok meraklı insanlardı. Tukyular büyük Kimız âlemlerini daima saz ve oyunla coşturur, Turfan Türkleri bir yolculuğa çıkarken muhakkak çalgılarını da beraber alırlardı.

Tarihi vesikalar, Uygurlar ve Tukyular-da olduğu gibi Attilâ'nın meşhur ordusunda da askerî mızıkalar bulunduğunu gösterir. Türk hakanlarının ordugâhlarında her gün dokuz gök, yani dokuz muayyen beste çalınırdı. Bütün bu usullerle beraber âdetâ Türküğün orijinal türelerinden biri halini alan askerî mızıkâ daha sonra — Selçuk, Harzem, Timur ve Osmanlı gibi — bir çok Türk devletlerinin ordularında mühim bir yer tutmuş ve gittikçe tekâmül eylemiştir.

Malûmdur ki o devirlerde davul ve zurna yalnız askerî bir mızıkâ âleti değil aynı zamanda istiklâl ve hâkimiyetin mühim bir sembolü sayılıyordu. Nitekim Selçuk hükümdarı da Sultan Osmana gönderdiği istiklâl beratı ile beraber bir davul, bir zurna ve bir girenay göndermişti. Mehterhane namı verilen bu mızıkâ takımı her ikinci vakti sarayda terennüm eder ve bu esnada herkesle beraber Padişah da Selçukî hükümdarı Alaeddin'in hâtuvasına hürmeten ayağa kalkardı. Daha sonra Fatih Sultan Mehmet, büyük imparatorluğun yeni nizamlarını kurarken Padişahların ayağa kalkmak usulünü lâğvetmişti.

Mehterhane Yeniçerilerin kaldırılmasını kadar muhtelif taddillere uğrıyarak mevcudiyetini muhafaza etti. En son şekline göre her biri dokuz adet olmak üzere davul, zurna, nakkare, zil ve borudan mürekkepti. Bu takıma «Dokuz Katlı Mehterhane» denirdi. Yedi katlı Mehterhane takımları da vardı. Saraylardan başka vezirlerin dairesinde de dokuz veya yedi katlı mehter takımları bulunurdu. Bando şefi mevkiinde olan baş Mehterâğa takımın teşkil ettiği halkanın ortasında ve ayakta olarak faslı idare ederdi. Borizanlar piringten yapılmış uzun borular çalarlardı. Bu boruların her biri ayrı bir perde üzerine yapıldığı için çalınacak nağme dokuz borudan çıkan muhtelif havaların karışması ile hasıl olur ve büyük bir maharete lüzum gös-

teren bu âlet gayet güzel bir âhenk tirdi.

Takımın diğer bütün efradı ayak dükleri halde nakkareciler bağdaş oturdukları yerde çalarlardı. Nakkare ziyade süvari sınıfında kullanılır ve boru yerine bu âletle verilirdi. Osi dusunda davul ve köslere büyük bir miyet verilir ve davullar kalelerde bir vasıtası olarak istimal edilirdi. Köş İstanbulda Odunkapısında hususî bir otururlardı ki bu kışlada deve derisi pılmış yüz elli kösle Genç Osman'ın seferine götürdüğü gayet büyük fil vardı. İlk defa Şark Türkleri tarafınca lamıldığı için «Kösi Hakanı» adı ve muazzam davullar bayram gecelerinde ramlarda, saray düğünlerinde ve on devlet elçisinin bir araya geldiği bir renlerde çalınır ve sadaları yeri göğü tirdi. Mehterhanede bu takımlardan de «Çökâniler» bunuyordu. Bunlar ziller ve çınıraklar bulunan gümüşten miş çökânları usule uydurarak aşağı yukarı salları, «Ala hey! Ala hey» haykırarak devlet erkânına alkışlardı. Bütün büyük savaşlara işti mehter takımı yürüyüşlerde iki sıra tuğların ve bayrakların önünde gider cum esnasında askerî teşci için Neflerini andıran coşkun ve gürültülü çalarlardı. Sarayın Mehterhanesi Güllükün Demirkapı cihetinde bulunan bir kışlada otururdu. Fatih'in kanu saraydan başka Eyüb, Kasımpaşa, Tophane, Üsküdar gibi İstanbul mevkilerinde, Yedikule ile bütün I ve Kızkulesinde de bir mehter takımı nur ve ikinci ile seherde muayyen yapıldı.

Her ikinci vakti içöğlan baş — Vakti sürürü safa mehterbaşı hey diye bağırır ve evvelâ mehterbaşı ağa zurnası ile bandoya peşrev olur sonra takım ahenge başlardı. Ağalar başla be sarıklı al kavuk, arkalarına al aynı renkte çakşır ve ayaklarına pabuç giyer, neferlerin ise kavuk pabuçları kırmızı olurdu. Mehterh mı sembolik olarak, devletin istiklâlî kalı bir birlik olduğundan Yeniçesinde mehter ağalarına fazlaca itibar di. Evliya Çelebi: «Bunlar gayet mü muazzaz esnaflardır. Ulûfeleşi de gay-

Dâvalarımız

Yazan: Ahmet Hamdi Başar, 304
sayfa, fiyat: 200 kuruş.

Ahmet Hamdi Başarın iktisadi devlet-çilik serisinden neşrettiği kitapların altın-cıdır.

Dâvalarımız «memleketimizin inkılâp içinde olduğuna, behemehâl bu devrede kal-kınmaya ve müreffeh bir millet olarak cihan karşısındaki yerimizi almaya muktedir oldu-ğumuza inanmış bir adamın» yazılarından te-şekkül etmiştir. Kitabın giriş kısmından an-ladığımıza göre Türkiye'nin kalkınma dâvası, her şeyden önce çok mal yetiştiren ve harcı-yan bir memleket olması dâvasıdır. Memle-ketimiz bu bakımdan dünyanın en fakir memleketleri arasındadır. «Bu hal son iki asır zarfında doğmuş ve gün geçtikçe şid-detini arttırmış olan dış ve iç istismarların neticesinde ölmüştür.» İnkılâbımızla bu şartlar değişti; istismarlar ortadan kalktı: müstakil bir millet olduk. Onun için şimdi, ancak bu devrede en kudretli ve refahlı ha-limizi idrâk edebiliriz. Hamdi Başar, dün-yanın 1914 denberi içine girdiği «Buhran ve intikal» devresinin Türkiye gibi memleket-ler için kalkınma ve kurtulma devresi oldu-ğu mütalâasındadır. Dünya buhranı ve dün-ya harpleri memleketimizin dışında ve bi-zimle tezat halinde olan bir âlemin çoktık sarsınlarıdır. Bu hareketlerin dışında oldu-ğumuz o kadar bellidir ki birinci dünya har-bine lüzumsuz karışmamıza ve imparatorlu-ğumuzun çökmesine rağmen bu harpten sonra müstakil bir millet olmak, tarihimizin en kudretli bir devrini yaşamak imkânını bulduk. 1929 dünya buhranından sonra ise sanayi hareketimize başladık. Ne yaptıkça «Buhrana rağmen değil, buhran sayesinde» yopmştık. Demek oluyor ki inkılâbımızla yapmakta olduğumuz son yirmi sene mem-leketimize kalkınma, müreffeh ve ileri bir millet olma imkânlarını bağışlayan bir ta-rîh devri idi. Vaktile İngiltere, Fransa ve Almanya gibi memleketler dahi uygun tarih devirlerindeki fırsatlardan faydalanmak sa-yesinde yirmi yirmi beş senelik kısa müd-detler içinde birdenbire değiştiler. Bizim de kurtuluş devremiz gelmiştir. Garbı buhran devrine sokan şartlar, bizim için refah ve sulûtn getirecektir.

Son derece orijinal bir görüşle bugünkü dâvalarımıza, devletçiliğe, flat politikasına ve toplu görüşe dair bir çok meseleleri selis bir üslup içinde kucaklayan bu mühim eseri Türk fikir âlemine bir hareket malzemesi olarak bağışlayan değerli müellifi tebrike lâayık görürüz.

**

Akşam

İşte bu gün de bitti;
Kapımı vurdu akşam.
Camı hızla itti,
Odamda durdu akşam.

Donduran bir nefesti,
Soluklarını kesti...
Fırtına oldu esti,
Sanki kudurdu akşam.

Bir kanlı pusu gibi,
Karanlık bir su gibi,
Ölüm korkusu gibi
İçimi burdu akşam!

Halide Nusret ZORLUTUNA

Bahara şiir

Es! püfür püfür es, es dağ rüzgârı,
Es karlı yarlardan şahikalar dan.
Öp dumanlar tüten çiymemi, karı,
Süzül ısl ısl buzlul sulardan,
Es püfür püfür es... es dağ rüzgârı.

Oh!.. dağ rüzgârları, serin rüzgârlar,
Varın nazlı yârdan selâm getirin
Ey ışıklarıyla çalkanan yatlar,
Üstüme yıldızlı gökleri serin.
Oh!.. dağ rüzgârları, serin rüzgârlar.

Rüzgârım, rüzgârım getir baharı,
Badem dallarına, kiraz dalına.
Uyansın uykudan çalşkan arı,
Dağ çiçeklerini katsın balına
Rüzgârım, rüzgârım getir baharı.

Bir gül yaprağından daha hafifim
İşim enginleri doldurmaktadır.
Beni böyle içten sevindiren kim?
Bahar uzak değil, bahar yoldadır,
Bir gül yaprağından daha hafifim.

Halim Yağcıoğlu

dır.» diyor. Hattâ Osmanlı sadrazamlarından ikisi Mehterhaneden yetişmiştir. Bunlardan birincisi dört saatlik sadaretile meşhur olan Zurnazan Mustafa Paşadır ki gençliğinde Yeniçerilerin mehter takımında zurna çalar-ken gitgide terakki ederek sadaret kayma-kamlığına kadar yükselmiş ve Malatyalı Sü-leyman Paşanın azlinde Mührü Hümayûn Giritte bulunan Deli Hasan Paşaya gönde-rilmişken sarayı kandırarak sadarete kendini tâyin ettirmişti. Fakat sadaretini ilân eden davulların sadası henüz kesilmeden azlolun-muş ve bu dört saatin kısa hâtrâsile tarihte tutmuştur. «1702» tarihinde sadarete ge-çen Daltaban Mustafa Paşa da eski sadrâ-zam Kara İbrahim Paşanın iç mehterlerin-den iken onun vezaretinde devlet hizmetine girmiş ve bir kaç valilikte bulunduktan son-ra amcazade Hüseyin Paşanın üzerine sadrâ-zam olmuştu. Osmanlı tarihinde, Mehter-haneden yetişerek Padişah ve vezirlerin hu-susî hizmetlerinde ve mühim vazifelerde kul-lanılmış olanlar daha pek çoktur. Dördüncü Muradın emrile yapılan ve Evliya Çelebinin 220 sahifesini dolduran meşhur esnaf alayın-da mimarlarla Mehterhane arasında çıkan bir hâdise o zaman hükûmetin bu mızıkâ takı-mına verdiği ehemmiyeti göstermek bakımın-dan dikkate şayandır. Günlerce devam eden bu pek hoş alayda mimarlarla Mehterhane arasında evvelâ geçmek yüzünden bir bir ih-tilâf çıkar. İki taraf da Padişahın önünde münakaşaya tutuşurlar. Mimarbaşı:

— Padişahım! der. Biz Habibi Neccar köçegiyiz. Zurnacılar cemşit sınıfını tutmuş bir alay deccal kavmidir. Biz Padişahıma sa-raylar bina ederiz. Selâtin camileri, mer-kad ve âsarı acibeler yaparız. Kaleler fethin-tamir ve termim için orduda lüzumumuz vardır. Bu cihetle biz önce alay etmeliyiz. Mehterbaşı ise bu iddiaya şu cevabı ve-rir:

— Bizim hizmetimiz Padişahıma her za-man lâzımdır. Bir canibe gitse mehabet, şev-ket, salâbet, şöhet için dosta, düşmana karşı davul, kudüm, nefir döğdürerek gider. Hu-sile cenk yerinde gazileri teşvik için yüz yirmi koldan cenk davuluna ve kösi haka-nilere taralar vurarak askeri islâmı cenge kaldırmağa sebep oluruz. Padişahım bir şay-en elemizde oldukta huzurunda on iki ma-kam, yirmi dört şube, yirmi dört usul, kırk ekiz tertip musiki faslı edip Padişahımızı mesrur ederiz. Eski hükemanın kavline saz, söz, hanende âdemîn ruhuna safa verir. Biz de ruha gıda verici esnâflardanız. Sen ki mimarbaşısın cümle esnafın Rum, Ermeni ve Çingenelerdir. Löktüncü, su yolculardır. Pa-dişahım! Biz bu esnafı üzerimize tasaddür et-tirmeyiz. Cümle Mehterhane ocağı kırılmayı irtikâp ederiz. Arzı Padişahi yok mudur ki bir alay haşarat alayımıza takaddüm edeler?

Dördüncü Murat biraz kendine de dokun-an bu cevap üzerine fazla düşünmiyerek (Sonu 14 üncü sahifededir.)

RÜYA...

— Sevgili küçüğüm Baha Kozan'a —

Terler boncuk boncuk ve buğu buğu,
Dudağın üstünde, saçın telinde.
Yastıkta bir mavi nazar boncuğu,
Bir küçük çingirak kalmış elinde.

Gülüyor yanaklara penbe bir yüzün
Ninni kadar baygın esmer uykusu.
Küçük dudaklardan çıkan tek hüznün;
Geçen kış kurbanda kesilen kuzu....

Rüyalar... sularda taşın sekişi,
Sanki köpeğini okşuyor bu el.
Göğsünü dolduran bu iç çekişi,
Acaba taşır mı masum bir emel?

Yıldızlar bir demet gül yanağında.
Peri kızı gibi güler geceler..
Devler hora tepir «Kına» dağında,
Dolaşır başında yedi cüceler...

Terler boncuk boncuk ve buğu buğu,
Dudağın üstünde, saçın telinde.
Yastıkta bir mavi nazar boncuğu,
Bir küçük çingirak kalmış elinde.

Leman Çiçekdağı

Görüşler

5.80

EHLİ DİL

Hindistana giden gazeteci arkadaş yazıları içinde benim en çok Feleğinki hoşuma gidiyor. Hafifçe mizaha da kaçtığı sıkıyor, her şeyi olduğu gibi söylüyor. Yazısında, modern bir Hintli gazeteciyl anlatıyordu: Koyu renk bir kostüm, sık boyunbağı, inci gibi beyaz dişler, hilâli sarık...

Şair Nedimin :

Bir civan kaşı sarık sarmış efendim başı
Sürme çekmiş, ıtır şahiler sürünmüş
Şarkısını hatırlatmıyor mu?

Feleğin, bunları anlatırken, söz ara da «Dâinîz» karşılığı «duacımız» tâbirini kullanmasından da öyle «ham ervah» da «ehli dil» olduğu nasıl da anlaşılıyor!

BİR KAFİYE YENİLİĞİ

Üstat Mithat Cemal, geçen gün «Te Efkâr» da çıkan «Ölmez» isimli çok güzel şiirinde edebiyatımızda bir kafiye yen daha ortaya attı.

Bundan kırk sene evvel, Cenap Şah din Serveti Fünunda (piyano) yu (ağ o) ya kafiye yaptığı zaman artık bu me zuda ortaya konacak hiç bir yenilik ka dığını sanmıştık. Üstat, Mithat Cemal, T çe bir kelimeyi şifr romenle kafiye yap ınladığımızı ispat etti :

Dağlardır ufuklarda durur bazı kabirler
Mehmut II ler ölmez, ölümler Mustafa I ler.
Nasıl hoş değil mi?

HALİD FAHRİ OZANSOY

Halit Fahri Ozansoyun ismi, İstanbul mebus namzetleri arasında ilân edilme evvel, Ahmet İhsan Tokgözü'nün ölümü Serveti Fünun mecmuası kapanmıştı. bir kaç lira çimlendiği bir mecmua kapı kapanması üzerine şair şöyle düşündü:

— Allah bir kapıyı kaparsa öbürü açar!

Fakat mebusluk kapısı açılmadı, biraz aralandı. Onun yerine Serveti Fün cılınmaya başlayacağını duyduk. Mecmua kaı tekrar açıldı. Şair, bu sefer şöyle düşün tür :

— Allah, fakir köylüyü sevindirmek terse, eşeğini kaybettirip tekrar buldurur!

Görüşler

HİRS VE AKIL

580

Anadolu Ajansı haber veriyor: Amerikan asu bombardıman uçakları mürettebatı, manyaya yapacakları akınlarda Flak de-zırlı elbiseler giyeceklermiş. Bu elbise-içinde çelik zırhlar bulunan ceket, pan-on ve tozluklardan ibaretmiş.

Tarih, bir tekerrürdür, diyenlere gene vermek icap ediyor. Bugünkü harbde, lanılan tanklar, en eski harblerin zafer ara-rından başka bir şey değil. Hattâ yangın mbalarını mancıkla atılan yağlı paçav-ara benzetmek doğru olur. Yeni muha-er, eskileri gibi zırh da giyince arada de-iş pek az şey kalıyor.

Demek ki bu kadarcık aklımızla öğünü-z ve dünyaya sahip olacağız diye bo-uyoruz!

Aman yarabbi, aklımız ne kadar küçük, hut hırsımız ne kadar büyük?!

TESELLİ MÜKÂFATI

Finlandiya hükûmeti de Türk gazete-ani çağırıyormuş. Bu dâvet gene Hü-Cahit Yalçın, Falih Rifkî Atay, Nec-İdin, Sadak gibi mebus seçilmek mükâ-kazananlar gitmese bar! Bunun ye-Etem İzzet Benice, Aka Gündüz. Ha-Fahri Ozansoy gibi mebus seçilmeyen ga-ller gitse! Bu seyahat, onlar için hiç-za bir teselli mükâfatı yerine geçerdil!

SEBZELERLE HAL DİLİ

Şair Necati bir kasidesinde harb zama-geçip zevk ve safa zamanının geldi-şöyle anlatmaktadır:

mi rezm değildir, demi bezem erdi deyü ler hal dilile yine gûya mı değil Bugün, ispanağın kilosu 50, karnabaha-tanesi yüz kuruş olduğuna göre, eğer dünyanın halini sebzelerin hal dilinden-ak icap etse, vay halimize!

BİR CÜMLE

Yevmî gazetelerden birinde, İtalyaya sa-domuz münasebetile yazılan bir fık-üstünde şu başlık gözüme ilişti:

«Memleketimizden ihraç edilen domuz-

İşte, ırkçılarm beğeneceği bir cümle!

O. S. O.

Meçhul Askere

— 1914 Umumi Harb'inde —

*Neslindeki geçmiş şühedanın adedinden
Toprak utanır, belki rakamlar utanırken,*

*Ön saffa koşar, ilk ölü şevkile ölürsün;
Arzın yaşıyanlardaki zevkile ölürsün;*

*Erkekce, asilâne, kerimane ölürsün;
Şöhretlere, destanlara bigâne ölürsün.*

*İsminle de, cisminle de bir anda ölürsün,
Meçhul olan eb'ada düşersin, gömülürsün.*

*Tarihe girersin de bilinmez nedir ismin;
Tarihi yaparsın, yine efsanedir ismin.*

*Yoktur yerin üstünde omuzlarda cenazen,
Yoktur yerin altında bakiyyen bile bâzen;*

*Kabrin, o da yok; varsa, kırık bir taşı yoktur;
Nâşın gibidir, gövdesi yoktur, başı yoktur!*

Mithat Cemal Kuntay

TASHİH VE İTİZAR

Üstat Mithat Cemalin geçen sayımızdaki «Kimdim?» isimli manzumesinin üçüncü mısraındaki (devler) alevler ve 11 inci mısraındaki (nesibin) (neşibin) olacaktır. Tashih ve itizar ederiz.

ÇINARALTI

Yavuz Selim ve İbni Kema

«Bana cihanda yalnız vatan aşkı kâfidir!»

Yavuz Selim

Yazan : Enver Behnan Şapolyo

Osmanlı Türklerinin yükselme devirlerinde yani XVI yüzyıllarda 1512 - 1520 ye kadar hükümdar olmuş olan Yavuz Selim, kudretli ve cihangir bir devlet başı olmakla beraber, ahlâklı ve aynı zamanda hassas bir şairdi.

Yavuz Selimin ilim ve ahlâka ne derece ehemmiyet verdiğine dair, elimizde bir mektubu vardır. Bu mektup (Celâl Zade Mustâfa) nın, (Tabakatülmemalik ve Derecatülmemesalik) adlı eserinin başında yızıldır: Yavuz Selim Trabzonda vali iken ve pek genç bulunurken, (Ahlâk) ve (ilim) in devlet işlerinde ne gibi mühim roller oynayacağını anlamış ve babası (Bayezit Veli) ye bu yolu bir mektup göndermiştir. Bugün dahi devlet adamlarında aranılan (Kültür ve ahlâk) ı o zamanlar atalarımız sezmişlerdi. Mektup şöyledir:

«Devlet işlerini başarmanın kolay bir şey olmadığı şüphesizdir. Bendelerine kalırsa iş başına getirilecek kimselerin, devlet adamlarından birine mensup olması maksada vefa etmez, bu gibilerin belki biraz sadakatlerinden istifade edilebilir.

Memleketimizin her köşesinde (ilim) ve (ahlâk) ile tanınmış bir çok kimseler vardır. O cümleden olmak üzere bu taraftaki kullarınızdan bazıları uzun zaman denedim ve kendilerinde az çok kabiliyet gördüm. Bunlar biraz daha yetiştirilecek olursa vücutlarından istifade olunur. Bu maksatla kendilerini takdime cüret eyledim....»

On altıncı asırda genç bir dimağın, yaşlı bir devlet adamına yazdığı, uyandırıcı bu mektup pek dikkate şayandır. Demek ki o zamanlarda devlet işlerine ve büyük rütbelere hep o zamanın büyükleri, kendi tavsiyelerinden ve sadakatine inandıkları adamlardan seçiyorlarmış!.. Kendi dar gerçeveleri dışındaki kıymetleri göremiyorlarmış. Yavuz bu hastalığı görmüş ve tedavisi için de babasına, korkmadan ve samimi bir memleket çocuğu olarak mektubu yazmıştır. Sadakatten vefa gelmez.. Memleket işlerinde (ilim) de ve (ahlâk) da yükselmiş insanları yurdun her köşesinden bularak seçmek ve onları yetiştirerek, devlet idaresini teslim etmeği tavsiye etmiştir. Bu mektup uyandırıcı bir ders veren, ahlâkî bir düstur çizmiştir.

Bu gibi kanaatlere sahip olan Yavuz Selim nihayet 1512 de hükümdar oldu. Pek dehşetli ve korkunç adam görüldü: Dünya haritasını göz önünde tutarak :

— Bir Padişaha bu dünyayı zaptetmek az gelir!

Diğerdek dünyayı kendi fetihlerine küçük görmüştür. Kendi kafasına uymayanları hep ezdi. Yedi senede on yedi veziri tepeledi.. Gene aynı eserden: «Yavuz Selim, doğruyu sever, muhatapını iyi dinler ve hak söze de boyun eğdi. Ezcümle hristiyanlar hakkında şiddetli bir emir vermişken (Zembilli Ali Cemali Çelebi) nin ihtarı üzerine derhal emrini geri almıştır. Uslu ve çabışkanları kayırır ve idare kabiliyeti olanları tutar ve takdir ederdi.» Bunlarla beraber Yavuz Selim âlimleri ve şairleri de çok severdi. Esasen kendisi de şairdi.

Yavuz Sultan Selimin bilhassa (İbni Kemal) ile yakın dostluğu ve bundan doğan bazı vakıalar bize onun ahlâkî-hakkında bir fikir verebilir. İbni Kemal (Kemal paşa zade) adile anılan ve Tokatta doğmuş olan büyük bir Türk âlimidir. Ve aynı zamanda bir şair ve müverrihtir. Bayezit Veli, Yavuz Selim, Kanunî Süleyman gibi hükümdarların daima takdirlerine mazhar olmuş bir âlimdir.

Yavuz Selim Mısra doğru Suriye yolundan sefere devam ediyordu. Yağmurlu bir gündü. Yavuz (Kara Bulut) adlı atına binmiş, palâ bıyıkları, kulağındaki tek küpesi ve atından sarkan ayrı kılıcı ile etrafa dehşet saçıyordu. Yanında da bir at üzerinde kazasker İbni Kemal ilerliyordu. Birdenbire İbni Kemalın atının ayağından iri bir çamur, Yavuz Selimin cüppesine yapıştı. Bu hâdiseyi görenler İbni Kemalın derhal başı vurulacağını zannettiler. Yavuz Selim gözlerini bir çamura, bir de İbni Kemalın sararmış yüzüne baktıktan sonra, gülümsemedi ve :

— Bana başka bir cüppe verin.. Bu cüppe de böylece Hazinei Hümayûnumda saklansın!.. Ulemanın uyandırıcı fikirleri, Padişahlara daima lâzımdır. Atlarının ayaklarından sıçıran çamurun bile, Padişahlara bir şeref nişanesi olduğu gelecek nesillere bir ibret dersi olarak kalsın!

Dediği zaman, bu yüksek iltifata herkes hayrette kaldı. Yavuz ilim adamlarına bu kadar saygı göstermekte idi. Sonradan bu çamurlu cüppe, Yavuz öldüğü zaman mezarındaki sandukasının üstüne serilmiş, bugüne kadar sandukasında kalmıştır.

Yavuz Sultan Selim 1517 yıllarında Ridaniye mevkiinde muzaffer olarak Mısra

zaptettikten sonra, Mısırda kaldı. Zama önce Yenigeriler arasında İstanbula arzusu beliriyordu. Fakat vezirlerden kimse, bu Yenigeri kaynaşmasını söyleyemiyordu. Bir gün Yavuz yanında oturan İbni Kemale Yavuz dönerek :

— Efendi. Hiç askerin arasında nız mı? Askerlerimiz ne halledir?

Demesi üzerine İbni Kemal cesaret a

— Evet Padişahım! Dün gece ordu de geziyordum. Bir çadırdaki Yenigeri nefes hep bir ağızdan şu türküyü söylüyor diyerek irticalen şu şiiri söylemiştir :

Nemiz kaldı bizim mülkü Arapta
Nice biz dururuz Şam ve Halepte
Cihan halkı kamu iyşü tarıpta
Gidelim biz dahi Rum ellerine!..

demesi üzerine, Yavuz meseleyi derhal ladi. İbni Kemale :

— Göt vezire söyle, ordu hazırlan Dedi.

Yavuz Selim aynı zamanda bir şair Türkçe ve Farsî olarak bir çok kıymet irler yazmıştır. Bu şiir manzumesi (Bana) adındadır. Bu eseri (Şeyh Vasfî) efendi bettirmiştir. Türkçe şiirinden :

Şiirler pençei kahrında olurken ıerzan
Beni bir gözleri ahuya zebun etti felek

Diğer bir beyti :

Halk içinde muteber bir nesne yok devlet
Olmya devlet cihanda bir nefes sıhhat
adlı beyitleri çok güzeldir. Barika e 160 kadar ve kahramanlığa, vatansever aşka dair beyitler vardır. Bunlar Farsî Türkçeye nesri şu şekildedir, vatanî pa

Bana cihanda yalnız vatan aşkı kâf

Diğer bir mısra :

Kaftan kafa düşman askeri olsa da bil
Cenkten hiç yüz çevirmem.

Bir mısra daha :

Bir zaman gelir, keskin ve parlak
ki

Çekip çıkarırım, güneş gibi düşmanın
Karanlığımı cihandan kaldırırım.

Bir mısra daha :

Selim bugün askerlik aşkının Padişahı
Ne hanlıkla mukayyettir, ne de ha muht

Bir mısra daha :

Selin! Ben mihri vefa potasında altın
Sikkei mülkü cihan namına hâkko

Bir mısra daha :

(Bizim perişanlığımız gönüllerin cemiyeti
içindir.)

Aşkı mısraları :

(Canımı ateşi aşk istilâ etti, bu sırışta
İşe göz yaşından başka serpilecek su yoktur.)
(Hunriz olan gözlerin gibi cihan üzerine belâ
Yağdırsa kıl kadar çekinirsem Selim değilim.)
(Arkadaş! Bana hayrı dua etmek istersen

de ki:

O keman kaşlı işvekarın gözleri daha ziyade
hunhar olsun!)

(Bir gece o mâhı rüyada göreyim diye düşü-
nüyordum

Ben bu düşüncede iken ansızın güneş doğdu.)

(Selim! Mecnun ve Ferhadın matemi için
cihanda benim figanım kâfidir.)

(Selim! O huri lakabı görmek için bakmakta
gözlerim

Çeşmi dilü canım güzelliği oldu.)

(Bir gün ki başım cânanın hâki rahı olur,
korkorum ki

Eserimi mahallesinden rüzgâr kaldırıp götürür

Felsefi mısraları :

(Benim için hiç bir şeye haset etmek vâkı
olmadı.

Lâkin: «Benden evvel bu âlemde resmi aşk
niçin vücuda gelmiş?

Diye gıpta ettim.)

(Âşıklar ziyaretime geldikçe mezar taşına
vefa kelimesini yazsınlar!)

(Zahit! Sermestlere neye dünyaya müteallik
söz söylüyorsun,

Bir yerde ki hal vardır, orada dünyanın hiç
kudreti yoktur.)

İşte asker, şair ve filozof Yavuz budur.
Yavuz aynı zamanda büyük bir ideoloji sa-
hibi idi, Türkçü idi, bütün Türkleri bir bay-
rak altında toplamak istiyordu. Ona ittihadî
islâmcı diyenler de vardır. O zamanlar bu
iki mefkûre bir mânâyı ifade ettiğinden Ya-
vuz bir taraftan Türkistana ve bir taraftan
da islâm âlemine akın ederek, bütün Türk-
leri ve müslümanları bir bayrak altında.
Türk kılıcının zaferinde toplamak arzu et-
mişti. Fakat çok yaşamadı. Dokuz sene hük-
kümdarlıktan sonra öldü. Yerine Kanunî Sü-
leyman gibi bir oğul bıraktı. Yavuz bütün
bu meziyetlerine göre de zalimdi, Kardeş-
lerini ve kardeş çocuklarını da katletti.
Bu da saltanat rejiminin kötülüğünden geli-
yordu. Yükselme devirlerinden sonra, veraset
usulile inhitat devrinde pek kıymetsiz
hükümdarlar da gelmiştir. Ve inhitatımıza
sebebiyet verilmiştir.

Enver Behnan ŞAPOLYO

HABERLER

● Kadıköy Halkevinde konferanslar
vermek için Behçet Yazar, Yahya Saim
Ozan, Salih Zeki Aktay ve diğer bazı edebi-
yatçı gençlerden mürekkep bir heyet teşkil
edilmiştir.

● Şehir Tiyatrosunda bu mevsimin re-
korunu Cevat Fehminin (Büyük Şehir) ko-
medisi kazanmıştır. Şimdiye kadar bu kome-
diyi seyredenler on beş bini geçiyor.

● Kıymetli Türkçü şairlerimizden dok-
tor Fethi Tevetoglundun (Kopuz) ismiyle
Türkçü bir mecmua çıkaracağını öğrendik.
Kıymetli arkadaşımıza muvaffakiyetler dile-
riz.

● Filozof Rıza Tevfik, İstanbuldaki
ailesine son yazdığı mektupta, Moda tarafın-
da oturmak istediğini yazmakta, şimdiden bir
ev kiralanmasını istemektedir. Filozof, eski-
den Bebek ve Ortaköyü tercih ederdi. Fakat
yaşının ilerlemiş olmasından dolayı Boğaz
havası sert olduğu için Modayı tercih et-
mektedir. Filozof, pek derin bir surette has-
retini duyduğu güzel İstanbulun sahillerinde
sandal gezintisi yapacağını ve kürek çekece-
ğini yazmaktadır.

● Çınaraltı yazı ailesinden Enver Beh-
nan Şapolyo arkadaşımız (Türk Medeniyet
Tarihi) isimli değerli bir eser hazırlamakta-
dır. Bu eseri Çınaraltı yayını arasında ba-
sacağız.

● Serveti Fünun - Uyanış mecmuasının
tekrar gençlerden mürekkep bir edebî heyet-
tin idaresi altında intişara başlayacağını la-
ber aldık.

● Hamdi Tanpınarın mebusluğu üzeri-
ne Üniversitede boş kalan dersini edebiyat
doktoru Mehmet Kaplan okutulmaktadır. Meh-
met Kaplan iki Şark ve iki Garp dili bilen
değerli doçentlerimizdendir.

● Üstat, şair Yahya Kemal'in, İkinci
Selimin :

«Biz bülbül muhrîki dem gülzarı firakız
Ateş kesilir geçse saba gülşenimizden»
beytini tazmin eden yeni bir gazel yazdığını
duyduk. Yahya Kemal, Selimin beytindeki
(gülzar) kelimesini yerinde bulmamış, (şek-
va) kelimesine çevirmiştir. Bu haberin ne
kadar doğru olduğunu bilmiyoruz. Fakat bize
kafırsa «gülzar» kelimesi yerindedir. Ve üs-
tat onu değiştirmez!

● Üstat Yahya Kemal (Süleymaniyede
Bir Bayram Sabahı) isimli çok uzun ve çok
güzel bir manzume yazmaktadır. Bu manzu-
mede eski tarihî hatıralar anlatılmaktadır.
Top seslerinin nereden geldiği sorulan bir
mısraa cevap veren şu güzel mısra kulağı-
mıza geldi:

Barbaros belki donanmayla seferden geliyor!

İktisadî bahisler :

PAMUK

Memleketimize her gün bir takım
sadi heyetlerin geldiğini gazetelerde
ve bunların bize teklif ettikleri mamûl
delere mukabil bizden hususile pamuk
diklerini öğreniyoruz. Pamuk Avrupada
tişmez ve yetiştiği tek tük mntakalarda
malîyet fiatı o kadar yüksektir ki bütün
nayıcı memleketler bunu harîçten, hus-
Amerikadan satın almak mecburiyetin-
ler. Amerika ise daha harbden önce yet-
diği pamuğu kendi fabrikalarında iş-
başlamıştı. Şimdi ise tonaj kıtlığı yüz-
dışarıya pamuk sevk etmek istese bile
imkân bulamamaktadır.

Türkiye Avrupaya demir yolu ile
olduğu için yetiştirdiği pamuğa daim
fiatlarla müşteri bulacaktır. Bu hus-
kiye Mısırdan ziyade müsait bir vaziyet
Elverir ki pamuk yetiştirmeye önem
Bu önem verilmesine emin olabiliriz.
kat iş yalnız bu kadarla kalmıyor. Pa-
yetiştirmek için çok işçiye ihtiyaç vardır.
muk ziraatinin yurdumuzda gelişmesini
yorsak Amerikada tatbik edilen usulleri
nimsemek, yani pamuk ekmek, çapalar
toplamak, çekirdeğini ayırmak, balya
mak için kullanılan her çeşit makineden
darık etmek zorundayız.

Harb dolayısıyla orduları giydiren pa-
mak için pamuğa her zamandan ziyade
yağ vardır. Bir kaç sene evvelisine
Türkiye senede 200 bin balya kadar
istihsal eder ve bunun mühim bir
ihraç ederdi. İçinde bulunduğumuz şu
senelerinde ise bu istihsalın miktarı, —
çok amelenin silâh altına alınmış olması
bebile — azalmış olduğu muhakkaktır.
da makine meselesini — şu aralık Amer-
lilarla olan dostluğumuzdan
halletmemizi âmir.

Fazla pamuk istihsalinden
yiz, Pamuk Türkiye'de çıkmayan pamuk
min edeceği menfaatten fazlasını temin
bilecek kıymetli bir ihraç maddesidir.
na ve İzmir gibi mntakalarımızın iklim
toprak şeraiti bu nebatın ziraatını
meğe çok müsaittir. Türkiye senede
yon balye pamuk istihsal edebilir. Hind-
nın pamuk istihsalı senevi ve vasatı 6
yon balye, Brezilyanın 650 bin balye,
rîkanın 13 milyon balye, Mısır ve Suda
4 milyon balyedir. Bütün dünyada yet-
pamuğun yüzde altmış vaktile İngiltere
rikalarına gönderilip pamuklu mensucat
lini alırdı. Şimdi buna pek imkân olma-
la beraber Avrupa fabrikaları bu kıyn
metain daima müşterisi kalacaklardır.
Fransız fabrikaları kâmiilen harîçten
pamukla işlerlerdi. Şimdi ise müstemle-
de elden gittiği için Türk pamuğunun
meti o nispette ziyadeleşmiş, büyümüşür

Mahmut ER

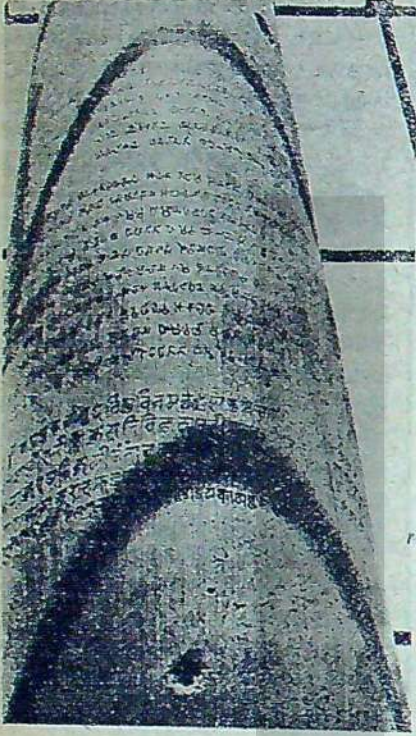
DELHİDEN ÜSKÜDARA

Tefrika : 30

Yazan : B A R K I N

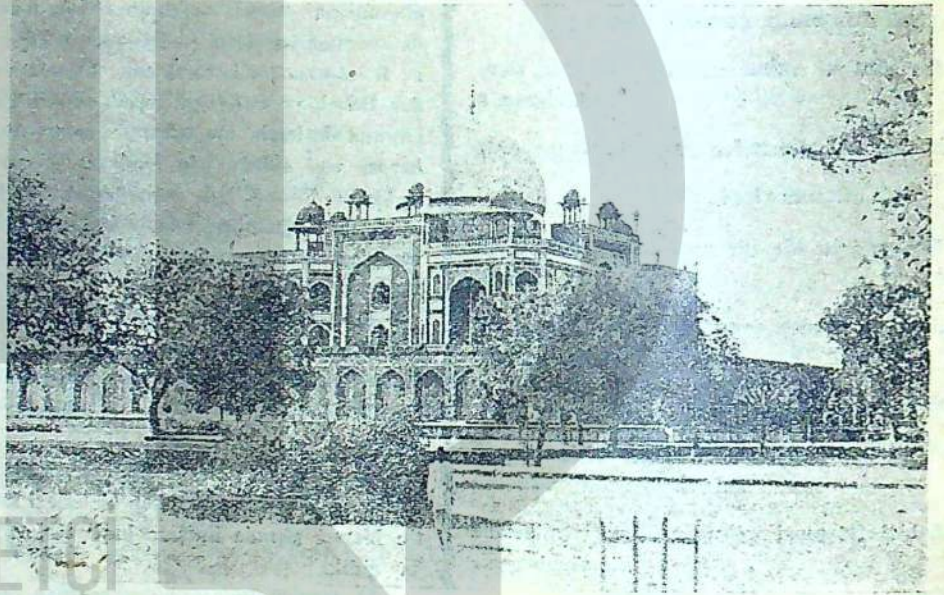
4-5 saatlik mütekâsif bir uyku bize kâfi geldi. Önümüzde Kâbile kadar daha 1200 kilometrelik bir yol var. Sade bu rakamın azameti insanı rahat ve uzun uyutmağa kâfi. Sabahleyin Delhiyi şöyle bir dolaşalım dedik, ama Delhi böyle bir günde, iki günde görülecek bir şehir değildir. Türk ve İslâm tarihine 8 asır sahne teşkil eden bu meşhur ve tarihî şehirde uzun müddet kalmak sayısız

âbidelerinde günlerce tetkikat yapmak lâzımdır. Avrupa tarihi için Roma ne ise Avrupa kadar bir kıta olan Hindistan ve hattâ Asya tarihi için de Delhi bu kadar ehemmiyeti haizdir. Türk tarihi bakımından ise Delhînin ehemmiyeti meselâ Konya, Herat veya Kahirenin ehemmiyetinden aşağı kalmaz, belki daha fazladır. Çünkü 10 uncu milât. asrından 18 neç. asrın sonlarına kadar burada Orta

Delhi: Tuglak Hani Firuz Şahın kalesindeki Aşoka sütunu

«Bu sütun Milâttan evvel 3 üncü asra ait ve Hindistanın bugün mevcut en eski bir eseridir. Üzerinde Budizmin devlet câması içindeki tatbikine dair emirler vardır. Firuz Şah bunu Delhîde yaptırdığı şehre getirip burada bir meydana dikirmiştir.»

Delhi: Bâbü Hanın oğlu Hümayun Hanın türbesi.

Hümayun'un zevcesi Hamide Belgüm tarafından 1572 de bitirilmiştir. İçinde Hümayun Han ve zevcesinden başka Bâbü Han soyundan 175 prensesin mezarları vardır.

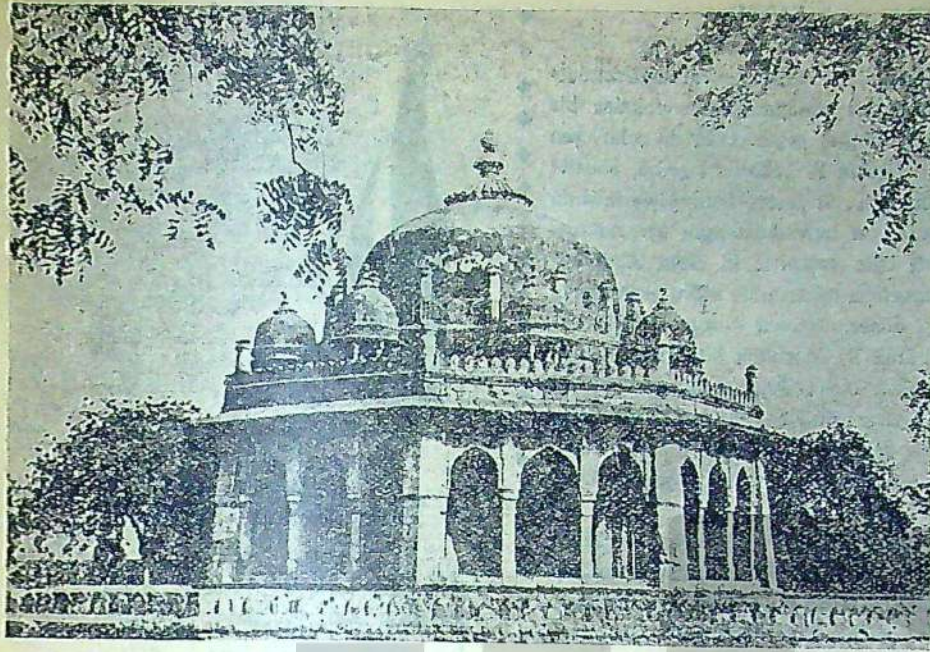
Delhi: Bâbü Hanın oğlu Hümayunun yaptırdığı (Din Penah) şehrinin kale kapısı. Bu şehre Hintliler Pura Kila derler. 1534 de bitirilmiştir.

Asyadan inen Türk hükümdarları tarafından mütemadiyen saltanatlar kurulup göçmüş ve 800 yıl hâkimiyet kısa faslalarla hep Türklerin elinde kalmıştır. Bu hükümdarların Asyanın bu namli Metropolündeki hâkimiyetleri esersiz kalmamış, kurulan her yeni hükümet tarihte kendinin yâdı için bir iz bırakmağa çalışmış ve bu eserler çok defa ancak eski Mısırın devâsâ yapıları ile kıyas olunabilecek heybet ve azamete erişmiştir.

Delhinin tarihi ve içinde sakladığı kıymetli eserlerin resimleri, plânları, nakışları ve eb'adî ile gösterilmesi bir kaç ciltlik bir kıtaba mevzu teşkil edebilir. Bu eserlerin hemen hepsi Türk eserleridir. Yalnız yaptırmanın Türk olması itibarile değil de asıl yapanların Türk olması ve eserlerin bütün mâ-

Büyük Şehir

Yazan : D. A.

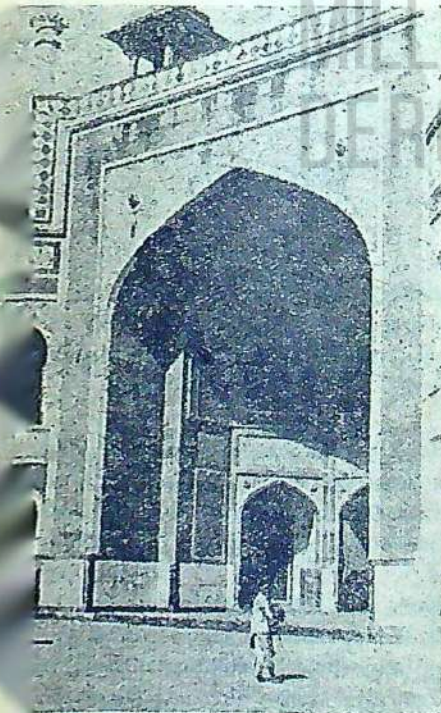
Delhi: İsa Hanın türbesi

Afganlı Şir Şahın veziri olan İsa Hanın türbesinde Şir Şahın oğlu da yatar.
Tuğlak üslûbunda olan bu yapı 1545 de bitirilmiştir.

Millî ruh ve karakteri taşıması itibarıyla bunları halis Türk eserleri olarak bilip alıyoruz. Orta Asyanın içlerinde tetkik etmiş eski yapılarla Delhindeki eserleri karşılaştıkça ayeye ettiğim zaman aralarında hayret verici benzerlikler ve münasebetler gördüm. Delhide Türk eserleri Orta Asyadan daha güzelleştirilmiş ve daha büyümüş birer örnekleridir. Ama işin en dikkat çekici tarafı Delhideki bir çok Türk eserin bundan 2,5 - 3 asır sonra yapılan buldaki Osmanlı eserleriyle olan fevkalâde benzerliğidir. Meselâ (Tuğlak) türbe-

leri 17 nci asır Osmanlı türbelerine o kadar benzer ki bunları görürken insan kendini İstanbulda zanneder.

Türkler Hindistana bu kıtanın kendine has ve millî vasıfları haiz olan büyük medeniyetinin en yüksek ve en parlak devresinde inmeğe başlamışlardır. İlk akınlar Gazneli Mahmut ile ve 11 inci milâd asrı iptidasında başlar ve ilk Türk hükûmeti de Gurlu Şehabeddin Mehmet tarafından 1193 de Delhide kurulur. Türkler Hindistana yalnız üstün asker ve devlet teşkilâtı ile değil belki üstün bir kültür ile de gelmişlerdir. Çünkü istilâ ettikleri memleketin mevcut medeniyetini almamışlar ve onun yerine bambaşka bir kültür getirmişlerdir. Bu yeni kültürün karakteri eskisine hiç benzemez. Türkler menfi ve bedbin bir din olan Hindu dini yerine müspet ve hayatiyetle dolu olan İslâm dinini Hindistanda yaymışlar ve bunu hâkim din haline sokmuşlar, yeni bir dünya telâkkisi ve yeni idarî ve içtimai teşkilâtı ile yepyeni bir hayat yaratmışlardır. Hindistana 8 asır parlak bir refah ve saadet devresi yaşatan ve ona cihan tarihinde bir yer temin eden bu yeni medeniyetin izlerini yalnız Hindistanın yapı eserlerinde değil belki bugünkü bütün yayılış ve varlığı ile İslâm Hindistanının bünyesinde dahi görürüz. 2500 yıldanberi Hindistan hâkimiyetini eline geçiren hiç bir yabancı millet bu memlekette bu kadar derin bir değişikliği mucip olan ve bu kadar devam eden bir eser bırakmağa muvaffak olamamıştır.

Hümayun Hanın türbesinin methali

— 'Arkası var —

Şehir tiyatrosu bir kaç haftadanberi yerli bir piyesi sahnesinde tutmağa muvaffak oluyor: Büyük Şehir... İlk vodvil oynanan bir dramaturj için bir kaç hafta, hususle memleketimizde, verimli bir muvaffakiyet olarak karşlanır. Bizce asıl önemli olan noktada da, ilk piyesi sahneye konan Cevat Fehminin, vodvilindeki bu tutulmadır.

Genel bir bakışla denilebilir ki Büyük Şehir; köyünden büyük şehre gelen bir köylünün hayatını, vakalarla karikatürize eden bir eserdir. Fakat piyes, köyle şehrin kaynaşmamasından hasıl olacak tezatlardan ziyade birbirine gırlt vakalarla ilerliyor. Hatâ piyes o kadar vakaların elindedir ki büyük şehir eserde basit bir vasıttan başka bir şey değildir. Aynı vodvil; köylüyü şehre getirmeden, sırf ona asrî bir kadın arzu ettirmekle de kaleme alınabilirdi. Bununla beraber, köylünün şehre çıkışı; birbirine paralel olan vakaları bu yeknesaklıktan kurtardığı için teknik bakımdan da rol oynuyor.

Bu tiyatro sezonunun ilk aylarında seyrettığımız, Spiro Melasın «Asrileşen Baba» isimli eserinde bir basit insanın yüksek tabaka ile olan münasebeti canlandırılmıştı. Fakat asrî dram olduğu için bu tezat, temel olarak alınmış ve eserin ruhunu teşkil etmişti. Vodvilin bünyesi icabı, Büyük Şehir böyle bir esasa bağlanmamış, fakat aksiyonun gidişle son perdede büyük şehre lânetler yağdırarak, tıpkı sosyete tezyi eden Prokop Kolauzos gibi bir sonuca zarurî olarak çıkmıştır.

Eserin mevzuunu burada hülâsa etmek imkânsızdır. Yalnız bir fikir vermek için şöyle toplanabilir: Abdülkerim zengin bir köylüdür, büyük şehre evlenmek için gelir. Kızları kızlarına, şahısları şahıslarına, adları adlarına ayırt edilmez derecede benzeyen iki hemşerisi de kızlarının elinden tutarak başka yollardan büyük şehre gelir ve aynı otele inerler. Her ikisi de kızlarını şehir çocuğu yapıp Abdülkerime satmak istiyorlar. Aynı otelde fakat ayrı ayrı odalarda bulunduklarından üçünün de haberi yoktur. Meseleyi kavriyan otelci işgüzar, iki rakipten de kızlarını Abdülkerimin istediği biçime sokacağı ve onunla evlendireceği için külliyyetli para talep eder. Kabul ederler. Ayrıca Abdülkerim de taahhüt altındadır. Bütün aksiyonların tevzi merkezi, iki kızın birbirine, iki babanın da yekdiğerine son derece benzemeleridir. İki rakipten birinin kızı, köyden peşlerine takılıp çıkan ve indikleri otele kâtip olan Ha-

(Sonu 14 üncü sahlifededir.)

Bir kuş olsaydım

Yazık ki yerdeyim, kolu bağıtım;
Nolurdu pervası kuş olsaydım ah!
Aşıp geçmek için karlı dağları,
Uçar kartallara eş olsaydım ah!..

Bilmem günahı ne o dilber kızın,
Çeker hasretini aynı yıldızın!
Yolları bekleyen o yaşlı gözüün
Kanlı yaş olsaydım ah!..

Kim dedi, gönlünü bu aşka ver de,
Atıl bu çekilmez, bu sonsuz derde,
Şimdi uzaklarda kalan o yerde,
Toptak olsaydım ah, taş olsaydım ah!..

Elmas - Yıldırım

Bir yolcu

rtık ne düşündüğüm, ne acı duyduğum var
ir sei gibi gelmişti; el gibi uzaklaştı.
aten o baykuşlaşan yüzüle, uzun yıllar
imdeki mezara tutturulmuş bir taştı..

ğamurların mâziyi yıkadığı bir günde
ralayıp kapımı çıktı başı önünde.
vi, kötü yaşanmış, ne varsa, kaldı dünde
e c şimdi kimbilir hangi dağları aştı?

Süreyya ENDİK

TIYATRO BÜYÜK ŞEHİR

sanı sevmekte, Abdülkerime varmağı reddet-
mektedir. Artık buraya gelince vakalar bir
sinema şeridi gibi geçer. İkisi de şehirleşen
kızlardan birinin Abdülkerimi reddi, öbürü-
nün kabulü ve son derece benzeyişle ikisinin
de Abdülkerim tarafından aynı kız sanılışı:
meclisleri öyle karıştırır ki değil Abdülke-
rimin, meseleye teferruatile vâkıf seyircilerin
bile başı döner. Üçüncü — son — perde bi-
terken bütün bu komediyi köylüleri soyamak
için oynatan otelci Feyzi İşgüzarın hileleri
meydana çıkar. Meseleyi anlayan Abdülkerim
de büyük şehre, büyük şehir namına hileyi
temsil eden otelciye, lânetler yağdırır: Perde
biter.

Büyük Şehirde vodvillerin ekserisinde
olduğu gibi, düğümün çözülmesiyle şahısların
karşılaşmasına veya şahısların karşılaşmasıyla
düğümün çözülmesine raslamadık. İlk olma-
sile beraber sahnemizin beklediği eserlere
yakın bir vodvil yazan Cevat Fehmiden bir-
birine paralel vakaların biraz daha az olma-
sını isteyebilirdik. Fakat mevzua göre bun-
dan kaçmak çok zordur.

Eserin temsilinde, Şehir Tiyatrosu ar-
tistleri istisnasız muvaffak olmuştur. Vakala-
rın geniş ve girift olmasına rağmen eser bir
kaç aktörün etrafında toplanıyor: Vasfi Rıza,
Salt Köknar, Mehmet Karaca, Perihan Yanal,
Kadri Ögelman...

Dekora gelince: Birinci perdenin dekoru,
diğer ikisinde de tekrarlanıyor. Aynı deko-
run hiç bir değişiklik yapılmadan muhafaza-
sının seyircinin değişiklik arzusunu tatmin
edemeyeceği düşünülmüş olacak ki, ikinci
perdede otel odası otelin ismile beraber kü-
çük bir değişikliğe uğramış. Tiyatroda bazı
böyle küçük teknik işler iyi neticeler verir.

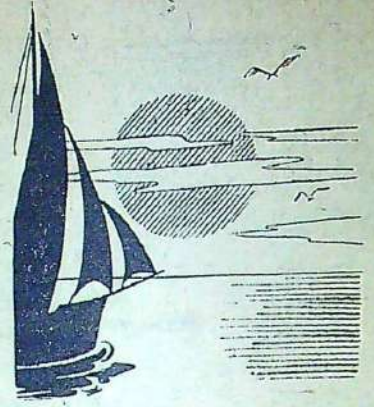
Cevat Fehmiyi Büyük Şehir'inden teb-
rik ve yolunda yürümesini temenni ederiz

D. A.

MEHTERHANE

Mehterhanenin önce geçmesini emreder.
Üçüncü Selim Nizamı Cediti kurarken
bu yeni orduya yedi kişilik yeni bir mehter
takımı ilâve eylemişti. «1794» tarihini taşıyan
«Levent Çiftliği Nizamnamesi»'nde Nizamı
Ceditin baş davulcusuna 87 akça baş zurna-
cıya da 90 akça yevmiye verildiği yazılıdır.
Yençerilik lâğvedildikten sonra yeniden teş-
kil olunan «Mansure» askerile on iki kişilik
Mehterhane kurulmuştu. «Asakiri Mansure»
«Kanunnamesi» ile tesbit olunan bu Mehter-
hanenin kadrosunda yüz kırk kuruş maaşla
bir Mehterbaşı, altmış kuruş maaşla bir zur-
nazanbaşı ve on beşer kuruş maaşla iki zur-
nazan, iki iki davulcu, iki nakkareci, iki
zilei, iki trampeteci vardır. O tarihte bir ok-
ka ekmeğin dokuz paraya, etin on paraya,
pirinçin kırk dört paraya satıldığı göz önün-
de tutulursa bizde musiki ile uğraşanlara
verilen paranın epey dolgun olduğu görülür.

Hasan Adnan GİZ

Bir bahar sabahı

Kuş, yarış kırlarda Ayşecik, yarış;
Rüzgârla saçların ellene dursun!
Kuş, yarış, neş'e'ye, sıhate eriş;
Tombul yanakların güllene dursun!

İrmaklardan su iç, çimlere uzan;
Mor menekşelerle süslenip bezen;
Ormandan ormana uğrayıp gezen
Yellerle ağaçlar sallana dursun!

Kuşluk vakti oldu, horozlar öter;
Ayrılma kırlardan gençliğin biter;
Deme, sakın: «Artık bu kadar yeter!»
Güneşle başörtün pullana dursun!

Dağların başından sis eksik olmaz;
Yosma fidanlarda süs eksik olmaz;
Aşkın gönlünde yas eksik olmaz;
Bülbüller dallarda dillene dursun!

Ahmet Arslan ATA

Hâtıralar

İstirapla boğulan karanlık günlerime
Mazilerden bir ışık yakıyor hâtıralar.
Gurbette hiç durmadan artan hüznümlerime,
Bazı neşe çiçeği takıyor hâtıralar.

Hâtıralar gönlümün sanki mihenk taşıdır,
Bazı sonsuz bir sevinç, bazı da göz yaşıdır.
Hicranzede ruhumun en yakın yoldaşdır,
İçimde bülbül gibi şakıyor hâtıralar.

Onlarda sevgilimin aradığım sesi var,
Onlarda baharımın en çılgın neşesi var
Hayal olan günlerin silinmez makişi var,
Bilmem niye maziye akıyor hâtıralar?..

İhan GEÇER

r, semalara doğru yükselme çırpı-
dır.

Yalnız, gençlik, bu heyecanını,
fazla enerjisini nereye sarfedeceğini
iyi bilemez. Bu çırpının berrak
katî bir konusu yoktur.

Gençlere, bu konuyu, gidilecek
u, onların ağabeyleri gösterecekler-

Japon ağabeyleri bu vazifelerini
kile yaptılar: Gençliğe, ruhunda
nayan yükselme, fedakârlık duy-
arını doyuran, onu tatmin eden, çok
sek bir emel gösterdiler: Yurdu
seltmek!

Ve Japon gençliği, büyük bir cid-
yet ve feragatle, bu yola koyuldu.
di, neticeyi hepimiz görüyoruz.

Osmanlı devleti büyükleri bu va-
feyi göremediler. Gençliğe canlı ör-
olamadılar.

Osmanlı devletinin ikbal devrin-
her sene, Nemçeden otuz bin,
ransilvanyadan beş bin, Venedikten
bin, Raguzadan on iki bin, Buğdan-
n on beş bin, Eflaktan yüz elli bin
ka altını haraç gelirdi. Şimdiki pa-
a göre, en az bir tahminle, elli mil-
n lira. Ve bu, uzun seneler, böylece
rdi.

İşte, tıpkı eski Roma İmparator-
ında olduğu gibi, bu bol ve zah-
etini başkaları çekmiş olan para ile,
nanlı devletinin göbeğinde muaz-
m bir (sefahet sofrası) kuruldu. Bu
fradan zıkkımlanmak için, dünyanın
t bucağından bir çok kötü yaratık-
üşüştü. Osmanlı devleti zayıf dü-
ce, dıştan gelen bu paranın memba-
rudu. O vakit, (sefahet sofrası da-
ileri) Osmanlı devletini içinden
neğe koyuldular.

Millî Şefimiz (İsmet İnönü) nün,
k tarihine altın harflerle yazılacak
büyük başarısı: üç yüz senedir süren
sefahet sofrasının son kalanını da
r tekme ile devirmesidir.

1 İlkteşrin 1928 günlü (Hâkimi-
i Milliye) gazetesinde (Nur! Daha
ur!) isimli bir makalemden yazdığım
1, Atatürk'ün, askerî başarılarının
sında, en büyük şerefi, Türk mille-
ie (bilgi) nin kıymetini öğretmiş ol-
asıdır.

(İsmet İnönü) nün en büyük şe-
fi de (ahlâk) ın, en az bilgi kadar,
m olduğunu milletine telkin etme-
dir.

Dr. Mustafa Hakkı Akansel

Kızım!

Bükmeye nar çiçeği dudaklarını,
Gözlerin yaşlarla dolmasın, kızım!
Bulutlar sarmasın şen baharını
Gül yüzün solmasın, solmasın kızım!

Sanırım ruhumda esti bir esin
Okşarken yüzümü tatlı nefesin.
Sustursun bülbülü şakıyan sesin;
Gül yüzün solmasın, solmasın kızım!

Gözlerinde aylar, yıldızlar gülsün,
Kâküllerin büklüm büklüm dökülsün;
Gözünde ışıksın, tende gönülsün,
Gül yüzün solmasın, solmasın kızım!

Halide Nusret Zorlutuna

Uyanırken

— Sayın bayan Şükûfe Nihal'e —

Gerinirken sabah ruhumda hayat.
Hülyaların gelip konar ufkuma.
Rüyalar ardında erir kâinat;
Ve saatler uzar çocukluğuma...

Çocukluğum demek ömrüm biraz da
Çocukluğum; dünü atlatan eşik:
Hülyanı tattığım günler kirazda,
Ve saadetimi şallayan beşik...

Dündar AKÜNAL

Arzu

Suda sarhoş yıldızlar
Masallardaki peri
Portakal bahçeleri
On sekizinde kızlar

Nar çiçeği bir fecir
Hür kuşların bestesi
Harp, kitara, ney sesi
Ve özlediğim şehir.

Kâmil ÖZKAN

YENİ İLİM VE TEKNİK

Alüminyum ve Çelik

Yazan :

Prof. Salih Murad UZDİLEK

Harbin teknik vâdisinde meydana ge-
tirmiş olduğu seri terakki yalnız halkın
değil ilim adamlarının bile 'kavriyanuya-
cağı' haddi bulmak üzeredir. Amerika Bir-
leşik Cümhuriyetinde bu sene zarfında is-
tihsal edilecek olan alüminyum miktarı bü-
tün Amerika demir yollarında çalışan yol-
cu vagonlarının üç mislini inşaaya kifayet
edecek miktarda olduğu söyleniyor. Bu alü-
minyum elde etmek için lâzım gelen elek-
trik enerjisi 1940 senesi zarfında Amerika
Birleşik Cümhuriyetinde sarfedilen elektrik
enerjisinin yarısı kadar imiş; yani Silâhtar-
ağa santalının yüz senede verdiği enerji
kadar. Harp vergileri ve masraflarına rağ-
men alüminyum fiyatı 1940 dakine nazaran
yüzde 25 azalmıştır. Bu harp, bir bakımdan,
alüminyum ve halitalar harbi oluyor.

Evvelki yazımda bildirdiğim gibi bu
harp yüzünden ehemmiyet kazanmış olan
magnezyum madeninin ağırlığı alüminyuma
nazaran yüzde 60 ve çeliğe nazaran yüzde
20 dir. Otuz sene kadar evvel inşaat işleri
için lüzumlu olmayan bu madenin kilo-
su 11 dolar idi. Bugün, hacim itibarile, alü-
minyumdan ucuza istihsal edilen bu ma-
den her tayyarenin, vasatî olarak, yarım to-
nunu teşkil eder. Bu harbdan sonra bu ma-
denin endüstride mühim yer tutacağı şim-
diden görülmüyor.

Bir vakitler bu asra çelik asrı derlerdi.
Çelik mütehassısları çeliği tahtından indir-
memeğe çalışıyorlar. Bugün çelik lâboratu-
varlarından çıkan hafif ve ağır çelik hali-
taları tayyare endüstrisinde mühim yer tut-
maktadır. Çelik endüstrisi, yakın istikbalde
çıkacak olan dev tayyarelerin büyük kısmı-
nın çelikten yapılacağını iddia ediyorlar.
Alüminyumdan üç ve magnezyumdan beş
defa ağır olan bu yeni çeliklerin mukave-
metleri santimetre kareye 13 tondur. Muka-
vemetlerinin yüksek olmasından dolayı bu
yeni çelik halitaları alüminyum halitalarına
rekabet edebilecek gibi görünüyor.

Tayyarecilikte bu yeni çeliklere rağbet
artıkça lâboratuvarda daha iyi çeliklerin
meydana getirileceğini mütehassıslar iddia
ediyor. Gerçi âdi çeliklere nazaran daha az
aşınan bu yeni çelikler alüminyuma naza-
ran daha çok aşınıyorlarsa da bu mahzurun
yakında önleneceği iddia ediliyor. Çelik ile
hafif madenler arasındaki bu rekabet yü-
zünden kimya tekniğinden mühim işler bek-
lenebilir.

Prof. Salih Murad UZDİLEK

Cezayirli Hasan Paşa

Bir suikaste mi kurban gitti ?

Yazan : Hasan Adnan GİZ

Avrupalıların «Koca Türk» diye andıkları o eski Türklerin hayatını yakından tetkik etmiş olanlar onun macerasını da hiç hayret etmeden okurlar. Yoksa arslanlar kadar kuvvetli ve gözü pek olan bu müthiş insanın tek başına başardığı işleri ancak bir şehnamenin veya tarihi bir romanın muhayyeli kahramanları yapabilir. 1740 yılının tarihi malûm olmiyan bir gününde Cezayir Garp ocaklarına ait bir gemi Cezayire doğru yol alıyordu. O zamanın Akdenizi de bugünkünden daha emin değildi ve bugünün aşağıdan yukarıdan torpillenmek felâketine mukabil o zaman da daima bir korsana raslamak tehlikesi vardı. Bu yüzden her an tehlikeye bulunan gemiciler birden yakınlarında acele bir gemi gördüler. Hepsini merak içinde bırakan bu tekne kumandasız, bomboş bir halde sallanıp duruyordu. Sanki bütün müreddebatı esrarlı bir şekilde kaybolmuş ve gemi dalgaların idaresine terk olunmuştu. Cezayirliler ihtiyatla bu meghul sefineye rampa ettiler. Karşılarına levent kıyafetinde, eli yatağanlı, pala bıyıklı bir delikanlı çıktı. Ona hayretle :

«— Kimsin? Nesin? Bu geminin sahibi kim?» diye sordular.

O sükûnetle:

«— Geminin sahibi benim!» cevabını verdi.

«— Peki adamların nerede?» diye tekrar sordular.

Öteki:

«— Adamlarım yok, demişti. Gemiye tek başıma ben zaptettim!»

Onlar Cezayir dayılarıydı ve buna rağmen hayret ettiler. Onlar için bir gemi zapt etmek, döğüşmek, ölmek, öldürmek; yemek içmek kadar tabii işlerdi. Fakat hayret ettiler. Çünkü ömürlerinde ilk defa olarak bir insanın tek başına bir gemi zaptettiğini duyuyorlardı. İhtimal ki önce inanmamışlardı. Fakat güverteye çıkınca bir kere daha hayret ve dehşet içinde kaldılar. Güverte bir katliam yerine dönmüş ve kolu, başı doğranmış yedi sekiz tayfa kanlar içinde yere serilmişti. Birden nazarlarında emsalsiz bir kıymet kazanan delikanlıya:

«— Hepsini öldürdün mü?» diye sordular.

O :

«— Hayır, dedi. Yarısını kamaraya kapattım!»

O zaman bütün Cezayirliler büyük bir merakla, ancak yirmi beş yaşında görünen bu emsalsiz kahramanın etrafını sardılar. O da pek uzun olmiyan macerasını hemen anlatıvermişti. Adı sadece Hasandı. Hacı Osman adında Tekirdağlı bir tüccar, evladı olmadıktan, küçük yaşta onu alarak hendi evladı gibi büyüttü. Fakat çocukluğunda bile pek hasarı olduğundan her gün mahalle çocuklarıyla döğüşerek, yaşından umulmaz hâdiseler çıkarırmış. Bu yüzden Hacı Osman onu bir tarafa uzaklaştırmak ister, fakat kârısı mâni olurmuş. Çocukluğunda bu halde olan Hasan biraz büyüdüktan sonra bütün mahalle gençlerini döğerek ötekine, berikine silâh çekmeğe başladığından Hacı Osman daha fazla tahammül edemiyerek onu kendine ait bir ticaret gemisine yerleştirmişti. Bu sırada 1739 Belgrat seferinin açılması bir türlü kabına sığmiyan Hasan için emsalsiz bir fırsat olmuş ve yirmi beşinci Yeniçeri ortasının karakolcusu olarak harbe iştirak etmişti. Koca Hasan vuruşmak ve döğüşmek için duyduğu o sonsuz iştirak bu harple biraz olsun tatmin etmek imkânını bulmuş ve Morava, Hisarcık cenklerindeki kahramanlığı o zaman dillere destan olmuştu. Fakat harp bitince Hasanın tekrar canı sıkılmağa başladı. O zaman canı sıkılan ve macera arıyan gençler Cezayir Garp ocaklarına giderlerdi. O da bu niyetle bir Cezayir gemisine atladı. Bir fırtınalı günde bindiği gemi dalgaların tesiriyle bir ecnebi gemisine rampa etmiş ve hemen ayrılmıştı. İşte Koca Hasan o bir dakikalık rampa esnasında, âni verilmiş bir kararla hemen o ecnebi gemisine atlanmış ve yatağanını çekerek on beş kadar tayfadan yarısını öldürmüş, yarısını da bir kamaraya hapsedmişti (1).

Cezayirliler neticesini gözleriyle gördükleri bu kahramanlık hikâyesini büyük bir hayranlıkla dinlemiş ve derhal Hasana kendileriyle beraber olmasını teklif etmişlerdi. Onlar, ocaklarını taze kuvvetlerle beslemek için her yıl Anadolunun sahil vilâyetlerine memurlar gönderir ve : «Terlemeden mal kazanmak, solumadan can vermek isteyenler bayrağımız altına gelsin!» diye bayrak açarak güçlü kuvvetli gençleri toplayıp Cezayire götürürlerdi. İşte bu müthiş delikanlı tam onları aradığı insandı. Hasan da zaten

o tarafı gitmek niyetile yola çıkmıştı. yüzden iki tarafın anlaşması güç olma Cezayire vardıkları zaman gemiciler oldukları vakayı anlatarak hemen bir Garp ocaklarında ona büyük bir şöret u min ettiler. Âdetleri veğhile zaptettiği miyi Hasana bıraktıktan başka ona bir kahvehane vermişlerdi. Şimdi Hasan D ünvanile Garp ocaklarının en ünlü k manları arasına katılan o Tekirdağlı İspanya ile yapılan savaşlarda şöretini kat daha arttırarak «Telmesan beyi» oldu. Fakat çoktanberi İstanbul nüfuz dan sıyrılmış bulunan Garp ocakları feodal âdetler ve silâh kanunlarıyla idare nuyordu. Dayılar, Hasan reisin günden bir güç gibi büyüyen nüfuz ve şöreti ürkererek onunla bozuşmaya başlamış. Fakat o artık Akdenizde, büyük bir kıym bir varlık olmuştu ve nereye giderse Akdenizin her köşesinde, hattâ yabancı kelerde bile aynı mevkii, aynı itibarı bulırdı. Netekim daha fazla onları çekerek bir gün kalktı, İspanyaya geçti. Dördüncü Şarl bu ünlü denizciyi gayet karşıladı. Hasan reils, sonra Napoli kundan da aynı hürmeti gördü. Fakat va hasreti onu mütemadiyen Şarka doğru çeyordu. Nihayet 1760 yılında İstanbula

O zaman Üçüncü Mustafa Padişah bu nuyordu. Hasanı derhal donanmaya aldı ve Cezayirli Hasan reis ünvanı ile bir gemisine kaptan yaptılar. Onun Osmanlı kesindeki şöreti asıl Çeşme bozgunu başlar. O bu savaşta, İnebahtı bozgu Kılıç Ali Paşanın yaptığı gibi büyük bir ramanlık göstermiş, bindiği gemi ateş al onu Rus amiral gemisine rampa ederek iki geminin, beraber yanmasına sebep olmuştu. Sonra yaralı olduğu halde kıl ağzına alarak denize atlanmış, yüze yüze hile çıkmıştı. Oradan Çanakkaleye Hasan bey düşmandan intikam almak su ile çok cüretli bir teşebbüse giriş Tani adasında Rusları bozarak adayı i dan kurtarmıştı. Bu hizmeti üzerine Pa onu bir altın çelenk ve Gazi ünvanile etmiş ve bir müddet sonra da Derya K yapmıştı.

Hasan Paşa üç Padişah zamanında dokuz sene bu vazifede bulundu ve çok büyük iyilikleri dokundu. O ilk iş rak tersanenin ıslahını ele almış ve Çe

an Osmanlı donanmasını yeni baştan
ıştı. Emsalsiz bir kahraman olan Ha-
Paşa yalnız bilek ve yürek kuvvetle
etmiyerek kafa gücüne ve müspet il-
de değer veren bir insan olduğundan
liğin artık eski levent zihniyeti ile
edilemeyeceğini anlamış ve «1776» ta-
— yurdumuzda açılan ilk Avrupai
eplerden biri olan ve o zaman «Hen-
ane» denilen — ilk Bahriye Mektebini
etmişti. Bu mektebe her yıl biraz daha
uk vererek onu ecnebi mütehasşsıların
bilen hocaların idaresine bırakan Ha-
Paşa bu suretle bugünkü modern Türk
vesinin piri ve bânisi olmuştur.

1 her bakımdan değerli adam ne ya-
Osmanlı devletinin en bozuk, en dü-
bir devrinde yetişmiş bulunuyordu. O
Barbarosların, Turgutların zamanında
a gelmiş olsaydı şüphesiz ki onlar
büyük işler başarır, Türk milletine
büyük faydaları dokunurdu. «1790»
yaşı seksene yaklaşmış olduğu halde
sadarete tâyin ettiler. Meşum bir sefer
ıda tahta çıkan Birinci Abdülhamit
meşum bir sefer esnasında göçüp git-
yerine Üçüncü Selim geçmişti. Ordu-
Bozasuyu ile Fokşan civarında uğradığı
bir hezimet üzerine sadrâzam Cenan-
Paşa azledilmiş, günlerce memle-
kurtaracak bir vezir arandıktan sonra
böyle bir vazifenin Cezayirli den
kimseye verilemeyeceği anlaşılmıştı.
Paşa bu sırada İsmail seraskeri bulu-
Mührü Hümayûnu alır almaz, ilk
«Akkerman» kalesini düşmana tes-
en Tayfur Paşanın katlini emretti. Bu
e gerek orduda, gerek mülki idare ile
işlerindeki bozukluk, soygunculuk son-
ve gelmiş bulunuyor ve devlet işlerinde
lık bir tecrübeye sahip olan Hasan
düşmanla harbe tutuşmadan önce
in mertebe bu dahili göküntüye bir
vermek, evvelâ iş başındaki zararlı
arı temizlemek gayesini güdüyordu.
ilden, ordunun bulunduğu Şumnu'ya
edince büyük makamlarda bulunan
imal ordunun uğradığı bozgunlardan
olanları büyük bir korku almış, va-
s Vasîf efendinin yazdığına göre her-

ol veziri cair kılınca bir elde kanlı
ey gönül yolundan ki yaman gelistir bu!
e başlamıştı. Hasan Paşa Şumnu'da
anlar arasında büyük bir değişiklik
ve bu arada düşmana da bir kaç mu-
yetli darbe indirmekten geri kalmadı.
o günlerden birinde kesin olarak bi-
n sebeplerden dolayı zamanın en na-
ricalinden olan sadaret kethüdası Sü-
an Raşit efendi ile sadaret mektupçusu
efendiyi ansızın çağırarak binek ta-
her ikisinin de boyunlarını vurdur-

muştu. O zaman orduda ve İstanbul'da dehşetli
akisler bırakan bu vakanın sebepleri üzerinde
bir çok fikir yürütülmüş, bazıları bu iki
zâtın vaktile İbrail ihtiyarlarının sözüne ka-
nıp orduyu Maçinden geçirterek Bozasuyu
bozgununa sebep olmalarından dolayı katle-
dildiklerini, bazıları da sadrâzâmın şahsi bir
kinine kurban gittiklerini söylemişlerdi. Bu
dedikodulara kulak asmayan Hasan Paşa Ben-
der kalesini vira ile düşmana teslim eden-
leri de müthiş cezalara uğrattıyor ve Padi-
şah'tan sadarete tam istiklâl fermanını alı-
yordu.

İstanbul'da bu esnada harp ve sulh taraf-
tarları arasında çarpışma oluyor, Avusturya
ve Rusya ile ayrı ayrı bir sulh yapmak yahut
da harbe devam etmek yolları münakaşa edi-
liyordu. Neticede — bir numaralı adasına ben-
zemek hülyası ile cihangirane emeller besle-
yen — Padişahın arzusu ağır basmış ve Prus-
ya ile bir ittifak yapılarak Hasan Paşaya der-
hal harbe başlaması emrolunmuştu. Hasan
Paşa İstanbul'un kararından haberdar olunca
bir mütevekkil akdi için nezdinde bulunan
Moskof elçisine yol vermiş ve henüz hazır-
lıklara başlamıştı ki birden hummalı bir
hastalığa tutulup yatağa düştü. Altı gün
sonra bir salı gecesi ihtiyar sadrâzâmın can
vermek üzere olduğunu adamları hemen or-
du ricaline haber gönderdiler. Ötekiler ko-
şup geldiler. «Acaba sahiden öldü mü?
Yoksa yaşıyor mu?» diye birbirlerine soru-
yor, fakat hiç kimse korkudan sadrâzâmın
odasına giremiyordu. Zavallıların hakları da
yok değildi. Ya Koca Cezayirli bir uyan-
sa da sekiz on kişinin bidebane bir şekilde
sormadan, izin almadan geldiğini görse bu
zavallıların hali nice olur? Onları kim kur-
tarırdı? Müthiş intizar dakikaları geçtiği
halde içerden hâlâ bir ses çıkmıyor, buhar
ise o müthiş insanın öleceğine bir türlü ih-
timal vermiyerek belki uyuyor, belki de
kan tutmuştur, diye münakaşa ediyorlardı.
Nihayet birbirlerini iterek, zorlayarak sad-
râzâmın yattığı yere girdiler ve gördüler ki
Akdenizin son kahramanı Cezayirli Gazi
Hasan Paşa çoktan ölmüş bulunuyor, o za-
man derin bir oh! çektiler ve büyük bir
zafer kazanılmış gibi birbirlerini tebrik etti-
ler. Onlar ki yalnız kendi menfaatlerini dü-
şünen insanlardı. Cezayirli gibi emsali bu-
lunmayan bir vezirin ölümü ile vatanın uğ-
radığı zararları ihtimal ki bir lâhza bile
akıllarına getirmemişlerdir. Cevdet Paşa ile
mehazları olan vakanüvis Vâsîf ve Fırvîri
efendiler Cezayirlinin ölümünü kısaca bu
şekilde anlatıyorlar. Fakat «Hadikat-ül-Ce-
vami» sahibi Kasımpaşada Hasan Paşanın
yaptırması olduğu Kalyoncular kışlası cami-
inden bahsederken Hasan Paşanın Üçüncü
Selim tarafından zehirle öldürtüldüğünü
yazmaktadır. «Hadikat-ül-Cevami» sahibine
göre, Üçüncü Selim Hasan Paşanın sadaret
kethüdası ile mektupçuyu öldürtmesine pek

kızmıştı. Yeni mektupçu ile sadrâzâmı taltif
yolunda bir hattı şerif, bir çok hediyeler ve
bu arada mücevherli bir kutu içinde zehirli
bir kuts (2) göndermişti. Yeni mektupçu
Şumnu'ya vâsıl olduğu sırada Hasan Paşa
ikinci namazını kılıyordu. Selâm verdikten
sonra Padişahın gönderdiği hediyelerden
evvelâ o mücevherli kutuyu almış ve müh-
rünü fek ile kutuyu açarak kursları koklar
koklamaz kendini kaybederek düşüp ölü-
tür (3).

Hadikat-ül-Cevami sahibinin bu rivaye-
tini incelerken aklımıza ilk önce Üçüncü
Selim gerçekten Cezayirli gibi değerli bir
vezirli öldürebilir mi sualı geliyor. Osmanlı
tarihinde Çandarlı Halil, Mahmut, Makbul
İbrahim, Sokollu Mehmet Paşaların katli
Osmanlı Padişahlarının kızdıkları zaman en
değerli vezirleri bile öldürtmekte tereddüt
etmediklerini ve Sokollunun katlinde oldu-
ğu gibi bazan cinayetlerini gizlemek için
pek dolambaçlı yollara saptıklarını gösterir

Cezayirlinin, ona sormadan en nüfuzlu
devlet ricalini asıp kesmesini Üçüncü Selim
kendî hukukuna bir tecavüz sayması
ve ihtimal enderun takımının teşviki ile
onun idamına karar vermiş olması da Os-
manlı tarihinde görülmemiş şeylerden de-
ğildir. Onun açıktan açığa idamı dururken
böyle gizli bir suikast tertip olunmasına ge-
lince, Cezayirli gibi memlekette son derece
nüfuz ve itibar sahibi olan bir veziri böyle
galleli bir harp esnasında idam etmenin
halk ve ordu üzerinde yapacağı fena tesir-
leri düşünerek böyle hileli yollara sapsın
olmaları muhtemeldir.

Osmanlı Padişahları, ne kadar değerli
olursa olsun nüfuz ve şöhreti günden güne
çoğalan bir veziri daima hiç tereddüt etme-
den yere vurmuşlardır. Netekim yukarıda
da işaret ettiğim gibi Çandarlı Halil, Fırvîri
Mahmut, Makbul İbrahim, Sokollu Mehmet
Paşalar uzun süren sadaretleri esnasında
mühim hizmetler ifa ederek kazandıkları o
büyük şöhretin kurbanı olmuşlardır. Eğer
Üçüncü Selim de hakikaten hain bir düşün-
ce ile Cezayirli gibi emsalsiz bir kahramanı
öldürttü ise beş on sene sonra kendinin de
uğradığı aynı âkibete hak kazanmış oldu-
ğunu iddia edebiliriz.

Hasan Adnan GİZ

(2) Bir kutu içinde bulunan güzel koku-
lu nesneler.

(3) Hadikat-ül-Cevami. Cilt II. sahife
29.

BİR SINIFIN

Açlık ve İstirabına

Dair Şiirler...

Yazan O. S. O.

Son çıkan aylık solcu bir mecmua, hem de tanınmış milliyetçi muharrirlerin bile seve seve bahsettiği bir mecmua, bu sayısını da bir sınıfın açlık ve ıstırabını haykıran şiirlerle doldurmuş!

Hayret ediyorum: Acaba, Türkiyede bir sınıf mücadelesi olmadığını zannetmekle ben mi yanlışyorum? Acaba, Türkiyenin sınıfsız bir memleket olduğunu sanmak yalnız benim mi hatamdır? Bu rejime aykırı düşünceler taşıyan ben miyim?

Yoksa bu şiirleri ters mi anlıyorum? Onlar bu rejimi terennüm eden halis inkılâp şiirleridir de benim geri ve kalın kafam mı bunu almıyor?

Geliniz, tarafsız, insafli, zeki okuyucularım, beraber okuyalım:

SAHİLLERE İNECEĞİZ

Bebek şu kadar kilometre uzakta,
Kapısında bir garnizonun
Savru lan karlar altında nöbet bekliyen bu
gönülde sen varsın!
Çayını kuru üzüm, incirle iç,
Ekmeği kırk beş kuruşa ye,
Otomatik tezgâhının sesini bir kavga şarkısı
gibi dinle!

Affedersiniz. Burada bir şey söylemeden duramıyacağım. Bu (kavga şarkısı) artık Abdülhamit devrinin kırmızı fesli jurnalcıları gibi damgalı bir hal aldı.
Bunu istiare diye kullanmasalar, açık söyleyiverseler bari, kimin aldıracağı var ki...

Şiirin sonu hafif tertip bir tehditle bitiyor:
Limanlarımızdan "demir almaktadır" sevgilim

Şimşek yüklü, karanlık günler...

Öbür sahifede:

Kâhya salgın için çok varıp geliyor
Muhtara on beş gün ırgat gitmiştim
Saymıyor ona
Herif gözünü dikti danaya, diyorsun,
Ne yapalım valdem
Veriverin,

Sen demez mi idin arkadaşan havladıklarını köpeklerin?

Bir kaç sahife sonra:
Sen caddelerde

Atsız arabasız
Dolaşsan bile,
Çocukların göz bebekleri doğunlaşmaz
Ve anamız, avradımız
Çıplak ayaklarla

Tarlalara, değirmenlere koşarken...

Karşılı sahifede:
Çocuğunuz semtine uğramaz oldu mektebin
Palto, ayakkabı yüzünden.
Kimimiz limon satar Balıkpazarında
Kimimiz Tahtakalede çaycılık eder,
Biz inceleyc duralım aç tavuk hesabı
Tereyağındaki vitamini!

Bir kaç sahife sonra:
Sen makine başındasın
Ben masa başında
Uzaktayız birbirimizden demek.
Halbuki aynı şeylerdir düşündüğümüz,
Bütün şarkılardan güzel
Bir parça peynir
Bir salkım üzüm
Bir dilim ekmek
Ve yaşamak her şeye rağmen en önde.

Bir kaç sahife sonra:
Kolay değil bu kazançla dem sürmek
Ayrı bir dert bu devirde kız sevmek
Boyun bükme, dize gelmek
Aç karnına lâf işitmek!

Bunun da sonunda hafif tertip bir tehdit var:

Sağına soluna bak
Bademler çiçek açtı!

Bir mecmuanın bir sayısına toplanan bu şiirleri tarafsız, insafli, dikkatli bir gözle okuduktan sonra eğer siz de bunları, bizi içimizden sarsmak, bizi birbirimize düşürmek, millî tesanüdü bozmak için bir sınıfın ıstırap ve açlık propagandası şeklinde bulmuyorsanız, artık benim için özür dilliyerek susmaktan başka yapılacak bir iş kalmıyor!

O. S. O.

Görüşle

İKTİSAT ÂLİMLERİ

Geçen gün Vali Lûtfi Kırdarın altında ticaret ve iktisat işleri mütevellileri bir toplantı yaptılar. İki saat eden bu toplantıda iktisat âlimine ait bir terimler kullanıldı. Maliyet unsuru, sal merkezleri, fiat kontrolü.. vesaire. Fakat neden pırasanın elli, kerevizin yedi kuruşa çıktığı bir türlü anlaşılamadı. ama, iktisat âlimlerimiz müspet iş ne lar? Güzel söz söyler, tesirli öğütler mırirler? Öyle ise başlarına birer sarık ve kendilerini diyanet işleri emrine ve bizim için daha faydalı olmaz mı?

BEŞ YÜZ SENE!

Nurullah Ataç (Bizim Edebiyat başlıklı bir yazısında, solcuların da pek şuna giden şöyle bir fikir ortaya atıyor: Türk edebiyatı yoktur. Olmak için bir umanizması lâzım. Yani Yunan ve klâsiklerini dilimize geçireceğiz. Bunu dimize göre anlayacağız. Bundan klâsik edebiyatı doğacak ve ondan da Türk edebiyatı doğacaktır. Bunu biz de tizmimize, millî edebiyata geçireceğiz ve yet muasır bir Türk edebiyatımız olacaktır. Avrupa'nın dil bakımından L ile yakınlıklarını bir tarafa bırakalım. ni merhaleleri, aynı süratle geçirdiğ farzederek hesaplayalım:

Avrupada on beşinci asırda u hareketi etrafa yayılıyor. 17 nci asırda sız klâsik edebiyatı teşekkül ediyor. uncu asırda romantizm meydana e nihayet 20 nci asırda da bugünkü Garp edebiyatına kavuşuyoruz.

Şu halde, muasır bir Türk edebiyatı ulaşmak için çok değil, beş yüz sene bir şey lâzım!

PUVASON DAVRİL

Bu sene, yeni Avrupalı âdetleri bir şey unuttuk. 1 nisanı puvason (nisan balığı) yapmasını. Fakat bu, mizi de tabiat tamamladı: 3 nisanı yağdı. Vakti 1 nisanı yağacaktı ama bu seferlik kusuruna bakmıyalım!

Görüşler :

1945 de

Bir okuyucumuz puvason davril yapmamız için şunları yazmış, blze gönderiyor:

1 — Taksimde elli liraya üç odalı, kaloriferli bir apartman. Kırası mahbemat peşin. Kapıcıya müracaat.

2 — Seksenlik Mersin portakalı. Tanesi 9 kuruş.

3 — Fındıklı kömür deposundan: Kok kömürü. Tonu yirmi beş lira. Eve kadar nakliyesi dahil.

Sayın okuyucumuz bu haberlerin altına şu notu ilâve ediyor:

— Bunları uydurmadım. 1930 senesi piyasa fiyatıdır.

Ben de buna şunu ilâve edeceğim:

— Söylendiği gibi harp 1945 senesine kadar devam ederse acaba, bugünkü fiyatlarda 1945 nisanında sadece bir puvason davril mi olacak?

GANGSTER

Geçenlerde bir kuyumcu soyan bir gangster taklidi yakalandı. Gazeteler resmini bastı. Yüksek tahsil görmüş. Gençmiş. Temiz ve şık giyiniyormuş. Polis romanları okumazmış. Bir izzeti nefis meselesi yüzünden hırsızlık ediyormuş. Kadınlara hiç ehemmiyet vermezmiş vesaire, vesaire...

Daha mahkeme huzuruna çıkıncadan evvel, gazetesini tafsilatla doldu. Muharrirler röportajlarını neşretti.

Eğer ben de kendisiyle konuşabilseydim, ona şunu sormak isterdim:

— Gazeteler kendisinden bu tarzda bahsetneçe başladığındanberi acaba kaç ilânı aşk mektubu aldı?..

YİRMİNCİ ASIR

Bobstil şiirler neşreden solcu bir mecmuada bobstil bir şair yirminci asra dair yazdığı bir şiirde şöyle diyor:

Dünyaya erken geldim diye kahretmedim hiç bir zaman

Ben yirminci asırlıyım

Ve bununla öğünürüm.

Şimdi şuracıkta yirminci asra ait hatırladığım vakaları kaydedeyim: Türk - İtalyan harbi. Bulgar harbi. Tekrar Balkanlılar arasında harp. Cihan harbi. Rus ihtilâli. Türk - Yunan harbi. Çin - Japon harbi. İspanyada dahili harp. İkinci dünya harbi.

Bunlardan başka işsizlik, açlık, sefalet, pahalılık...

Genç şair, öğünülecek asrı bulmuş!

Kimiz !

Yaslıyız, kapkara olsak da hayâlet değiliz;
Silemezsin, izimizdir yerin altındaki iz.

Uzanup göklere inkâr edilen heykelimiz,
Gösterir ufku, ölürken bile, solgun elimiz.

Kırılan göğsümüzün darmadağın mermerine,
Bir alev dalgası mezceylemişiz kan yerine.

Yerde dursak ne çıkar, gökte yürür maksadımız,
Titretip burcunu, bârûsunu zulmün adımız.

Yüzümüz zulme susarken gözümüz ses kesilir;
Zalimin rûhuna zulmün leşi mahbes kesilir.

Dökülen kanlarımız, farz-ı muhâl, olsa heder,
Yine tek damlasının kendi yeter, yâdı yeter;

O kıvılcık damla ki bir hutbesidir hakkımızın,
Gezer etrafını çığlık gibi âfâkımızın.

Boşa gitmez, heder olmaz, vurulup düştüğümüz,
Zâlimin göğsüne çarpar düşüyorken ölümüz.

Canımızdır, acı hissetmiyerek, verdiğimiz;
Şaşırsın, şu asırlar sana anlatsa kimiz!

Mithat Cemal KUNTAY

DELHİDEN ÜŞKÜDARA

Tefrika : 31

Yazan : B A R K I N

Delhi: Tuğlak Hanlarından Firuz Şah zamanında kumandan Sancar tarafından yaptırılan Sancar camii 1370

İşte Delhi şehri bütün bu hareketlerin merkezi olmak itibarıyla büyük bir ehemmiyeti haizdir. Şehrin coğrafi vaziyeti tarihin en eski zamanlarındanberi buraya bir önem temin etmiştir. 3000 senedenberi Delhi Raşputanaların boz kırları, Ganj havzasının münbit toprakları ve başlı başına bir âlem olan Aenuhi Hindistan veya Dravidiyen memleketlerinin Hindistan harici memleketlerle muvasalasını temin eden yolların birleştiği bir yerdir. Bu sebepten Hindistanda teşekkül eden bütün imparatorlukların merkezi Delhide kurulmuş, hattâ İngiliz Hindistan İmparatorluğu da en nihayet idare merkezini Kalkütadan kaldırıp Delhiye getirmiştir.

Delhinin nüfusu bugün 300.000 i geçmektedir. Yüzde 40 ı müslüman ve yüzde 55 i Hindu olmasına rağmen şehir tamamen müslüman karakterini taşır. Bugünkü şehrin merkez sıklığını Babür Han oğullarından Şah Cihan tarafından yaptırılan ve etrafı surla çevrilmiş olan şehir teşkil eder. Bu şehre bir müddet Şah Cihanabât denilmiştir. Büyük istasyon ve şehrin çarşı ve pazarları buradadır. Burası bugünkü Delhidir. Bunun 8 - 20 kilometre cenubuna kadar uzanan geniş bir saha içinde sayısız harabeleri ve

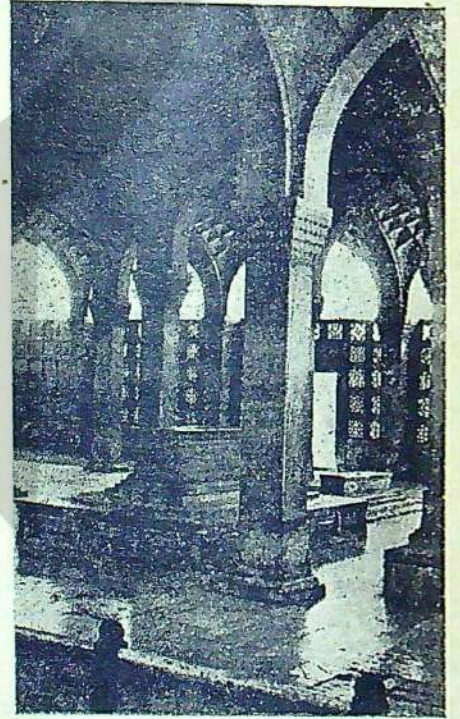
muhteşem eski eserleri ile eski ve tarihi Delhi uzanıp gider. Şehrin 5 - 6 kilometre Cenubu Şarkisinde ise Yeni Delhi denilen ve İngilizler tarafından büyük masraflarla yaptırılan bugünkü hükümet merkezi vardır. Hindistan valij umumisinin sarayı, Hint parlamentosu ve bir çok racaların muhteşem sarayları ve konakları işte buradadır.

Yukarıda da yazıldığı gibi Delhinin tarihi çok eskidir. Hindistanın en eski tarihine ait vekayiden masal ve efsane tarzında bahsedilen meşhur Mahabharata destanlarında Delhinin adı İndraprasta diye geçmektedir. Batlemyosta dahi İndrabara diye aynı ismin zikredildiği görülür. Tarihin az çok sıhhatle kaydedilmeğe başlandığı zamanlarda raca Dileep adında bir Hindu hükümdar eski İndraprasta ve bugünkü Puranakila mevkiinde Dileppur isminde bir şehir tesis etmiştir. Sonra buraya Dillipur denilmiş ve nihayet bu isim de kısaltılarak Dilli şeklini almıştır. Milâttan sonra 680 yılında Raşputana hükümdarlarından Anangpal eski ve haraplığa yüz tutmuş Delhiyi tekrar Âbat edip buraya Ka-noçtan getirdiği halkı iskân ediyor ve hükümetinin merkezini buraya naklediyor. Burası şimdiki Delhinin bulunduğu yer olmayıp

Kutup Minarın bulunduğu Lal Kot mevkiidir. Bundan sonra Delhi fevkalâde şöhret bulmuş ve Hint sanat ve irfanının bir merkezi olmuştur. O zamanlara ait eski bir Hindu mâbedinden camie tahvil edilmiş olan Lal Kot-taki Kuvvet-ül-İslâm camiinin içerisindeki harikulâde tezyinat o zamanki sanatın ileri mertebesi hakkında bize bir fikir verir. O zamanki Delhi hakkında Sir Monier Williams şöyle diyor: (Lisan çok incelmisti. Medenileşmiş bir edebiyat, yüksek ve mücerret bir felsefe daha İngilizin dünya yüzünde ismi bile yok iken burada vücut bulmuştu. Ahlakî ve dinî fikirler, metafizik, felsefe, ilim, sanat ve musiki çok ilerlemiş bulunuyordu.)

Bu devrin son hükümdarı Jai Pal olup 1001 yılında Gazneli Mahmuda mağlûp olmuş ve buradaki Raşpot sultanatı sona ermiştir.

Gazneli Mahmut Hindistanda yerleşip

Delhi: Hint Türk İmparatorluğu erkânından 'Kökültaşın' ailesinin yattığı türbe, Hindistanda bu türbeye Çausat Kamba derler ki 66 sütun demektir. Her tarafı ak mermerden yapılmış olan bu nefis eser Türk sanatının en güzel örneklerinden biridir (XVII. asır başları).

Dallı Gelin!

Yazan : Münife BARAN

Emine, ağacı, suyu bol bir köyde yetişti. Söğütler gibi gelişti, saçları, telli kıl gibi ışıldadı. Yüzü esmer, göğdesi kırmızı. Fakat gözleri çınar yaprakları gibi yeşil, puslu yeşildi. Bir gün onun tâ uzak-bir kısmeti çıktı. Gelin arabasını dal yeşillerle süslediler, kocasının köyüne girdiler.

Zeynelin köyü susuz, ağaçsız, kupkuru bir yerdi. Buğdaylar bir karış olmasarıyordu. Bahçelerde bir tek dikili, bir dal yeşil yoktu. Eminenin arabası, herle, yeşillerle süslü gelince, bütün çocukları peşine takıldılar, «Dallı gelin!» diye bağıştılar.

Dallı gelin kocasına, yuvasına isimdi. Yeşil hasreti için yakıyordu. Hemen gün :

— Zeynel, burda ağaç yetişme mi ki? Diye soruyordu. Kocasının klâsik bir yanı vardı. Başını kaldırarak :

— Aaa.. diyordu.

— Hiç denendi mi ula? Ben bi yol den mi?

— Gız sen deli mi oldun? Bu çorah yerde otu mu? Ot bile bitmuyo...

Zeynelin hakkı vardı. Bu kuru, kaskatı kılarda ot bile bitmiyordu. Bahçeye bir ayçiçeği dikilmişti. Zavallıklar boydan kavrulmuşlardı.

Köy, susuzluktan cayıp, cayıp yanıyordu. Evler, çorak, yalçın bir sırta yaslanmıştı. Şişme, tâ aşağıda, düzlükte idi. Zeynel bahçesinde uzun tahta kollu, acıp bir ba vardı. Fakat bir işe yaramıyordu. Gün, bakraçlarla, bayırın altından su akıyordu.

Emine ilk günler yeşil hasretine oldukça yakındı. Ama sonraları bu acı gönlüne alevlendi. Gözleri, kızgın, kupkuru toprakta bir damla yeşil bulmak ümidile, topraktan kapancıya kadar doluşuyordu. Gece rüyalarında, kendi köyünün başlarını, sıra sıra kavaklarını, nar, ayılda ağaçlarını görüyordu. Sabahları, çirkin hakikat, onu ağlatıyordu. Hattâ, evi-kocasını bırakıp, yeşile kaçmak aklından geçmiyordu. Fakat evine kıyamıyordu, elden geçemiyordu.

Emine, demir gibi, tatsız bir kızdı. Bu değişmeyen kızılık ve ılık ruhunu eziyor, çıldırıyordu. Artık gün, küçük el aynasında kendi gözlerine bakıyordu. İşte, yegâne yeşil onlardı.

Zeynel ilk zamanlar karısının bu haline

aldırmadı. Ama onun, ayna karşısında saatlerce oyalandığını görünce, delirmesinden korktu ve bahçeye ağaç dikerek teerrübe etmesine izin verdi.

Emine bir hafta için köyüne gitti. Oradan bir çok fidanlarla geldi. Evinin bahçesine, hattâ önündeki düzlüğe bunlardan bir çok dikti. Bütün köy kendisiyle alay ediyordu. Onu, bahçede çalışır görenler, ellerini başlarının biraz üstünde çevirerek :

— Vallahı gelin oynattı! diyorlardı.

Emine şimdi, sabahtan akşama kadar, köy çeşmesinden su taşıyordu. Vücudu, terlere batmış, ayaklar çamur içinde, bıkmadan usanmadan yorulmadan uğraşıyordu. Bütün ümidi kışta idi. Biraz yağmur ve kar bekliyordu. Fakat işte kış sade dondurucu bir ayazla geçiyordu.

Mamafih, Emine çalışmaktan yılmıyordu. Çeşmenin yalağındaki buzları, her sabah erkenden o kırıyor, fidanlarına su yetiştiriyordu.

Bahara doğru, bir kaç fidan filizlendi. Artık Eminenin sevincine son yoktu. Fakat yaramaz köy çocukları hiç rahat bırakmıyorlardı. Hemen her gün bir iki fidan kök-lüyorlar, yahut keçilerini bağlayarak yapraklarını yedirdiyorlardı.

Dallı Gelin bunlarla da mücadeleye başladı. Elinde uzun bir değnekle küçükleri kovalıyor, arkalarından, sesi kısılcıya kadar bağırıyordu.

Evlendiğinin senesine, kucağına aldığı minicin Ali bile bu çalışmalara engel olamıyordu. Çocuğunu sırtına bağlayarak su taşıyor, fidanların ikide birde taşlaşan topraklarını belliyordu.

Köylüler Zeynele akıl vererek karısını okutmasını söylüyorlardı. Ama Zeynel bir şey yapamadan askerlik yetiştirdi. Genç karı koca ayrıldılar. Zeynel giderken bir çok nasihatler etti. Bunlar genç kadının kulağına girmedik bile.

Emine, kocası gittikten sonra, kendisini, ağaçlarına daha çok verdi. Köyünden akasyalar, kavaklar, bademler, erikler getirerek fidanlarını çoğalttı. Diplerine döktüğü sular, bayırdan akıp gitmesin diye mini mini setler yaptı.

Artık köyde ona herkes acıyordu. Zeynelin kendilerine emanet ettiği zavallı deliye ilişmesinler diye çocukları serbest bırakmıyorlardı. Emine rahat rahat uğraşıyordu.

Zeynel askerden gelince, evini âdeta tanıyamadı. Bahçe duvarını, evinin kapısını yeşil sarmaşıklar sarmıştı. Fidanlar epey gelişmişti. Karısı bahçede mini mini bir ağacın gölgesine oğlunu yatırmış, sebze ayıklıyordu. Bütün bunlar, ne kadar fevkalâde şeylerdi! Yeşil sebzeyi ilk defa düğününde, sonra da asker ocağında yemişti. Bu köyde böyle şeyler yetişmezdi! Bunlar mucize mi idi?

O günden sonra, Zeynel de karısıyla beraber çalıştı. Hattâ şehirden usta getirerek bahçedeki kuyuyu istifade edilir bir hale soktu.

Seneler dalları çoğaltıyor, ağaçları güz-büzleştiriyordu. İlkbaharda çiçekler açıyor, yazın meyvalar olgunlaşıyordu. Mevsimler, Eminenin bahçesinden belli oluyordu.

Artık köylüler, Dallı gelinle alay etmiyorlar, ellerini başları üzerinde çevirerek :

— Zavallı Emine oynattı, diveniyorlardı.

Yeşil merakı, yavaş yavaş bütün köyü sardı. Ağaçlar fidanlar çoğalınca Allahın rahmetine de kavuştular. Senede bir kaç defa serpiştiren yağmur şimdi sık sık yağıyor. Bütün yamaç yemyeşil. Her evde çeşitli yemiş ağaçları, düzlükte bağlar uzanıyor. Cıvarın en yeşil köyü şimdi orasıdır.

Dallı gelin artık ihtiyarladı. Gözlerinin yeşili paslandı. Fakat şimdi etrafında o kadar çok yeşil var ki...

Münife BARAN

★ İş, yani çalışmak, bütün sukut etmiş hayallerin yerini tutar. Corneille

◆ ◆

★ İnsanlığın düsturu: Daima ileri! dir. Bersot

◆ ◆

★ Vücudu dinlendirmek için en iyi ve en faydalı yol, kafayı işletmektir. Bouchardat

Kömür

Yazan : Mahmut Eren

Kış mevsiminin geçmiş olmasına rağmen kömür meselesi birinci plânda kalmakta devam ediyor. Kaloriferli apartmanların kiralarının tezyidi bahis mevzuu olması da bu yüzdendir.

İstanbulda, kömür tedarikinin güçleşmiş olmasında taşıt vasıtalarının kifayetsizliği meydandadır. Bundan başka kömür işçiliğinin güç oluşu yüzünden bu işle meşgul olanlar gitgide başka faaliyet sahalarına geçiyorlar. Silâh altına alınan kömür amelesi terhis edilseler de tekrar bu işe dönmek istememektedirler. İşçi gündeliklerinin çoğaltılması bile bunun önüne geçememiştir. Aşkaledde taş kırmağa gönderilen Varlık Vergisi mükelleflerinin Ereğli Kömür Havzasında kömür çıkarmağa memur edilmeleri akla gelen isabetli tedbir sayılabilir.

Kömür meselesi memleketimizde senelerdenberi aktüalitesini kaybetmemiştir. Sınai kalkınamıza âmil olan şeyler meyânında kömür istihsalı başta gelir. Şimendiferlerimizi memleketin her tarafına yaymak imkânını veren gene kömür ve onun istihsalinin çoğaltılması keyfiyettir. Bu hususta bir kaç rakam zikredelim :

Zonguldak kömür havzamızın 1902 senesinde 388,000 ton olan kömür istihsalı 1939 senesinde 2,696,000 tona çıkmış bulunuyordu. Bugün için elimizde bir rakam olmakla beraber 1939 istihsalinin yarı yarıya düştüğü söylenmektedir. Evvelâ ihracat durmuştur. 2,589,000 ton kömür istihsalinden 1938 senesinde 1,371,456 tonu ihraç edilmişken, 1939 da takriben aynı umumi istihsal miktarı üzerinden yalnız, 202,115 tonu ihraç edilebilmişti. Bugün ise artık kömür ihracatımız yoktur. Buna mukabil iç pazarlardaki kömür sarfiyatımız 1,509,677 tona çıkmıştır.

Kömür işçiliğinin kolay olmadığını göstermek üzere kaydedelim ki meselâ 1939 senesinde Havzada çalışan 18,937 ameleiden 2518 amele geçici kazalara uğramakla beraber 301 amele sakat kalmıştır. Havzada vukua gelen kazaların çoğu toprak göçmesi yüzündendir (658 vaka), vagon, vargel devrilmesi de hemen aynı miktardadır. Grizu, dinamit patlaması ve boğucu gazlar yüzünden vukua gelen kazalar ise 1939 da 14 adedine balığ olmuştur ki hiç mesabesindedir.

Mahmut EREN

KIBRISTAN ANADOLU

İÇİMİZDE ÇÖZDÜLER HASRET DENEN BAĞLARI
GÖRÜNÜNCE UFUKTA ANADOLU DAĞLARI.
DENİZ DAĞA YASLANMIŞ, DAĞ DA DALMIŞ BOŞLUĞA
HER BAKAN DALAR GİDER İLÂHİ SERHOŞLUĞA.
TABİÂT KUDRETİNE RAMETTİ HEPİMİZİ,
SANKİ ARADAN SİLDİ KOSKQÇA AKDENİZİ.

GEÇEN GÜZEL GÜNLERİN ÜZÜNTÜSÜNÜ VERDİ,
İÇİMİZİ SIZDIKÇA VATAN DİRDİ, YURT DİRDİ.
KANADINDA BİR GÖNLÜ GÖTÜREN MARTILARI
KUCAKLİYOR O YERİN SOLUK KARARTILARI.

BİR HAYAL KAYNAĞININ MEMBAINDA SENİN DE
HASRETİNİ ÇEKEREK, SAADETİ UNUTTUK.
DUYDUĞU İLK AŞK GİBİ İNSANIN GENÇLİĞİNDE
SIZLAYAN KALBİMİZİ SANA BAKIP AVUTTUK.

HİKMET TAŞKENT

Yaylâ günleri

Akar, yaz, kış azgın azgın
Bulanık yayla selleri.
Bazı yokuş, bazı düzgün
Uzandır yayla yolları.

Ufkunda turnalar akar,
Gönlümü peşine takar.
Kokar, burcu burcu kokar
Katmerli 'yayla gülleri.

Toprağı altın doludur,
Yağz tayları delidir
Şakır, billûr nağmelidir
Şirin yayla bülülleri.

Havası, toprağı iyi,
Buzdan daha soğuk suyu.
Fezâî cennettir deyi
Dolaşır çamlı belleri.

FEZÂİ

Duman duman hey..

— Candan arkadaşım Orhan Özil'e —
Alır başımızı yer yer göçeriz,
Coşar yüreğimiz zaman zaman hey!..
Koroğluyuz gene bu dağlarda biz,
Eser rüzgârımız yaman yaman hey!..

Palamız sallanmaz bellerimizde,
Durur bayrak gibi ellerimizde,
Kan, gövde götürür sellerimizde,
Kaçar düşmanımız aman aman hey!..

Sazımız ses verir pınar başında,
Sevgiliyi bulduk mezar taşında,
Okunur içimiz bir göz yaşında,
Aşıkız, gönlümüz duman duman hey!..

Yusuf Ziya UĞUR

Dadaş

— Cevat Dursunoğlu'na hürmetlerle
Tuman "Palandöken" e,
Bulutları del dadaş..!
Öpsün temiz alnını
Toprak kokan yel dadaş.

Haykır: «Erim, er!» diye...
«Ey dağlar! Yol ver..» diye.
Sendeki bu sevgiye
Kim bağlamaz 'bel dadaş!

Koş alabildiğine..
Sesin gürlesin yine..
Sen yetersin kendine :
Yok sana engel dadaş!

Dönsün elinde pala;
Hasmın kimse yakala
Beynine çala.. çala
Varsa öcün, al dadaş!

Rıza Ümit

Köylü

— Üstadım F. Halıcıya saygılarımla
Koca dünyaya 'bedeldir 'o köyün,
Köylü, her saniye yurdunla övün!

Cennetin bir eşi yurdun olacak,
Şimdiden gel, yapalım mutlu düğün!

Sana candan verelim gönlümüzü,
Koca dünyalara salsın nice ün.

Ellerin şevk ile
Merhem olsun bize şakı..

O zaman Tanrıya bin şükredelim,
Haklıyız köylü, sevinsek 'te 'o gün!
Mustafa YURTSEVER

ÇOCUK ADAM

Tefrika No. 11

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

KARŞILAŞMA

Bir sabah idareye geliyordum. Tağın köşesini döner dönmez Nezade karşılaştım. Yanında tıknazca, ara yağız biri vardı. Nezahetin bana attığı doktor Rahmi bu olmalıydı.

İlk dikkatime çarpan şey, onun isinden daha mübalâğalı giyinişi idi; aile kızlarına müsaade edilmiyecek kadar açık saçık bir giyiniş. İçim bir saniye acıma benziyen hisler geçti. Çarşafının ufak pelerini altından çıplak kolları ta koltuklarına kağırdı; fakat ne can çekici görünüyordu; fakat ne can çekici tazelikle! Onda bütün memnu olanların güzelliği vardı: Açık saçıklı, işvebazlığın, sadakatsizliğin... Bu hâle sokaktan geçişinde bile ahlâka meydanı bir şey seziliyordu. Komşulardan gizlice kafeslerin arkasından onu izlediklerini gördüm. Yolun başına rasgelen biri durmuş hâlâ bakıyordu.

Seferberliğin ilân edildiği akşamı, beni onu hiç görmediğim için üzemedim. Beni görünce ne duyduğunu anlamıyordum. Yalnız yanından koluna giriverdi. Yüzünü onun yaklaştırarak pek bildiğim işlerle hareketlerle vürütmeğe başladı. Pencereye baksa, başı renk görünmeden içeriye girince yurdu çıkamadım. Alt salondaki koltuklardan birisine oturdum.

Bana öyle geliyordu ki yeniden

hiyanete uğramıştım. Onun başkasına gittiğini biliyordum. Kendini istediğine verebilirdi. Fakat bazı şeyler vardı: sadece onunla bana ait bazı şeyler... Hâtıralarımı yaşatmak için bunları koruması lâzımdı. Bu sokuluşlar, bu yüz yüze gelişler, bu işveli hareketler.. Bütün bunlar benim hayatımın birer parçasıydı, bunları nasıl başkasına verebiliyordum?

Loş salonda habersiz adımlarla dolaşmaya başladım.

Doktor Rahmi ile bu sokaktan geçişinde bile kötü bir niyet vardı. Bu

Gelecek tefrikada :

Derin tab'ı mürekkep

(Çocuk Adam) romanımızın gelecek tefrikasında Umumi Harbe ait bir sahneyi canlandıran bu parçayı bilhassa okuyucularımıza tavsiye ederiz.

bir tesadüfse beni görünce niçin yanındaki koluna girivermişti? Bütün cazibesini takınarak yürüyüşü neydi? Sen onun bu hareketlerinin mânasını bilirdim.

Hissimin mantığı beni haklı çıkarıyordu. Hakarete uğramıştım. Bir aralık mukabelede bulunmak için çareler aradım. Pencereye koşup arka-

larından baktım. Çoktan köşeyi dönmüşlerdi. İstirabım kendimi müdafaa edemeyişimdendi. Bana meydan okuyan tavırları karşısında miskince idareye kaçmıştım. Bir şeyler yapabiliyordum. Ne olduğunu bilmiyordum ama, icabında sonuna kadar gidebileceğim şeyler...

Doktor Rahmiyi düşündüm. Genç kızların rüyalarını fetheden kahraman bu muydu? Bana tercih edilen bu adamın müstesna bir şey olmasını istedim. Bu kadar ucuza satılmam haysiyetime dokundu.

Nefretle kin arasında bocalayıp dururken ansızın salonun kapısı aralandı. Müdür Şevki beyin kafası içeriye uzandı. Düşüncelerimle başbaşa yakalanıvermişim gibi titredim. Orada tek başıma ne yaptığımı sordu. O kadar şaşaladım ki hiç bir cevap bulamadım.

(Arkası var)

